

FÖRÄLDRAINFLYTANDE I SKOLAN

En uppföljningsstudie av föräldraengagemang i grundskolans årskurs två och fem

Eva Metell

Eva Metell
**En uppföljningsstudie av föräldraengagemang i
grundskolans årskurs två och fem**

FoU-rapport 2002:9

Socialtjänstförvaltningen
Forsknings- och Utvecklingsenheten, 106 64 Stockholm

© Alla rättigheter förbehållen författaren
Kopiering, även för undervisningsbruk, är helt förbjuden
utan Forsknings- och Utvecklingsenhetens skriftliga medgivande.

Tryckt hos: AWJ-tryck
För tillstånd, ring 08 - 508 25 000

ISSN 1404 – 3351
ISRN S-SotF-02/9-SE

FÖRORD

Föräldrars möjligheter till inflytande över sina barns förskole- och skolgång är ett ämne som är aktuellt sedan 1990-talet. Frågan har också berörts i ett flertal projekt inom FoU-enheten (Ståhle, 1995; 2000; Sundell, Ek Lundström, Linderoth & Ståhle, 1991). Den undersökning som Eva Metell gjort fortsätter denna tradition. Undersökningens främsta värde ligger i att resultaten bygger på samma föräldrar som beskriver sitt engagemang både i årskurs 2 och 5.

Undersökningen bygger på data som hämtats från ett longitudinellt projekt om hur elevers kamratkontakter är relaterat till skolanpassning, självbild och inläring. Projektet kallas NYBO och startade 1993 med studier av hur förskolebarn påverkas av barngruppstorlek och förskolans huvudmannaskap. Det finns fem rapporter om resultaten från förskolan (Lundström, 1995; Sundell, 1995b; 2000; Sundell & Ståhle, 1996; Ståhle, 1995) och fyra från årskurs två (Edlund & Sundell, 1999; Forster & Tegenmark, 1998; Sundell & Colbiörnsen, 1999; Ståhle, 2000). Detta är den tredje i raden av fem planerade rapporter om Nybobarnen i årskurs fem. Sedan tidigare finns en rapport om femteklassares erfarenhet av tobak, alkohol och andra droger (Sundell & Kraft, 2002) och en om hur elever fungerar i åldersblandade och åldersindelade klasser (Sundell, 2002). Datainsamlingen i förskolan och i årskurs 2 har finansierats av Socialstyrelsen och i årskurs 5 av Stockholms stads Utbildningsförvaltning. Vetenskaplig ledare för NYBO-projektet är undertecknad. Psykolog Annika Alvasdotter och rektor Maria Colbiörnsen har samordnat datainsamlingen i årskurs fem där sammanlagt 13 personer medverkat: Annika Alvasdotter, Daniel Cronholm, Erik Haberman, Nina Hemberg, Markus Lindskog, Eva Littorin, Patrik Lönn, Viktoria Nilsson, Staffan Westberg, Nina Vettergren, Lina Viksten, Ola Wretling samt Annika Åkerlind-Hult.

Författare till undersökningen är psykolog Eva Metell. Undersökningen har genomförts i form av ett Psykologexamensarbete där undertecknad fungerat som vetenskaplig handledare. Psykologexamensarbetet examinerades våren 2002 vid Stockholms universitets psykologiska institution. Undersökningen är värdefull med tanke på det intresse som finns för ett ökat föräldrainsflytande i grundskolan. Eva Metells psykologexamensarbete ges ut av FoU-enheten för att underlätta spridningen av resultaten.

Rapporten är disponerad så att det första kapitlet beskriver tidigare forskning om föräldrainsflytande i skolan. Det andra kapitlet beskriver de elever och föräldrar som ingår i undersökningen och vilken information som resultaten baseras på. Kapitel tre redovisar resultaten. I det avslutande diskussionskapitlet sammanfattas samtliga resultat och deras tillförlitlighet kommenteras. Här diskuteras också några slutsatser som kan dras om föräldrainsflytande. Läsare som är mindre intresserade av hur resultaten erhållits, rekommenderas att läsa det första och sista kapitlet.

Stockholm i juni 2002

Knut Sundell
Forskningsledare

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	7
Allmänt om föräldrainflytande.....	8
Föräldraengagemang i tidigare forskning	9
Syfte och frågeställningar	13
METOD	14
Undersökningsgruppen	14
Föräldraenkäter	15
Datainsamling och operationaliseringar.....	15
Prediktorer.....	20
RESULTAT	21
Stabilitet över tid.....	22
Vilka är de engagerade föräldrarna?	24
DISKUSSION	27
Resultatens generaliserbarhet och tillförlitlighet	27
Vad är föräldraengagemang och hur många är engagerade?	27
Skillnad mellan kollektivt och individuellt engagemang	28
Förändringar över tid.....	28
Varför engagerar sig föräldrar?	29
Behov av fortsatt forskning	29
Referenser	31
Bilagor A – E	33

SAMMANFATTNING

Föräldraengagemang i skolan är ett ämne som fått större uppmärksamhet sedan 1990-talet. Tidigare studier har visat att en relativt stor del av föräldrarna ville ha ett ökat inflytande över sina barns skola. Det är dock inte många som undersökt vad föräldrarna vill ha inflytande över eller varför det bara är en del föräldrar som önskar ha ett inflytande. Syftet med denna studie var därför dels att undersöka föräldraengagemangets omfattning, innehåll samt förändringar över tid, dels undersöka vilka faktorer som bäst förklarar föräldrars engagemang. För att göra detta utnyttjades longitudinella data om elever i årskurs två och fem och deras föräldrar ($N = 509$). Eleverna kommer från 61 klasser i 31 grundskolor i årskurs 2 och 73 klasserna i 39 grundskolor i årskurs 5.

Resultaten visar att engagemanget hos föräldrar var högt när det gäller att delta i föräldramöten och utvecklingssamtal. De flesta föräldrarna var också positivt inställda till att det skulle finnas olika forum i skolan där föräldrar kan framföra och diskutera önskemål. Deltagande i lektioner och framförande av önskemål ägnar sig inte lika många föräldrar åt. I årskurs två hade ungefär hälften av föräldrarna gjort det, vilket minskade till 18 respektive 34 procent i årskurs fem. Att vara föräldrarepresentant uppbådade minst engagemang. Ungefär en femtedel av föräldrarna hade varit det vid respektive undersökningstillfälle. När det gäller föräldrarnas aktiva engagemang (deltagande i lektioner, framförda önskemål och föräldrarepresentant) var stabiliteten låg över tid. Vissa resultat tyder på att engagemanget minskade mellan årskurs två och fem.

Resultaten kan tolkas som att det finns en skillnad mellan ett kollektivt och ett individuellt engagemang, där det sistnämnda är mest utbrett. De statistiska analyserna antyder att en förklaring till föräldrars engagemang är att barnets skolsituation inte är tillfredsställande. En grupp föräldrar, med gynnsamma socioekonomiska förhållanden, var engagerad oavsett barnets skolsituation.

Sökord: Skola, elev, föräldraskap, föräldrainflytande, delaktighet

INLEDNING

Föräldrars möjligheter till inflytande över sina barns skolgång är ett ämne som är aktuellt sedan 1990-talet. När maktutredningen (SOU 1990:44) undersökte sex aspekter av medborgarnas vardagsliv visade det sig att skolan var det område där de berörda, det vill säga föräldrarna, ansåg sig ha minst möjligheter att påverka. Detta trots målsättningar att öka brukarnas lokala inflytande. Möjligheterna att påverka skolan upplevdes som större genom byte av skola än genom påverkan ”inifrån”. Sedan dess har ansvaret för skolan decentraliserats och debatten kring föräldrainflytandet tagit fart.

Utbildningsutskottet har i ett betänkande (Utbildningsutskottet, 1993/94) markerat betydelsen av att elev- och föräldrainflytandet generellt ökas inom den obligatoriska skolan. Utvecklingen i skolan har gått från detalj- och regelstyrning till mål- och resultatstyrning. Som en följd av denna utveckling har beslutsbefogenheter flyttats från centrala till lokala nivåer, och ytterst till verksamhetsansvariga långt ut i basorganisationen. Det blir ett stort ansvar och en stor utmaning för skolans personal att utan detaljreglering arbeta mot uppställda mål. I en avreglerad och decentraliserad verksamhet, där det finns allt färre regler att hänga upp beslut på, blir det mer angeläget att värna om brukarnas synpunkter och intressen. Statliga dokument har därför betonat att man bör stärka demokratin inom skolan (SOU 1995:103). Utvärderingar visar att skolan haft svårt att leva upp till sina målformuleringar vad gäller föräldrainflytande i skolan, även om man samtidigt också ser att ett aktivt utvecklingsarbete pågår (Utbildningsdepartementet 1995).

En bra relation och ett bra samarbete mellan skolan och hemmet är viktig ur flera aspekter, också för barnens inlärning (Scheerens & Bosker, 1997). Familjen är barnets viktigaste uppväxtmiljö och föräldrarna har huvudansvaret för barnets omvårdnad och fostran. Föräldrarna är de som känner sina barn bäst och genom samarbete med skolan skapas de bästa förutsättningarna för barnets skolgång. Undersökningar som gjorts om skolelever visar att det viktigaste inte är att föräldrarna själva har tillräckliga kunskaper för att hjälpa barnen med deras studier utan att de förmedlar uppfattningen till barnen att studierna är betydelsefulla (Scheerens & Bosker, 1997).

I den skoldebatt som finns om föräldrainflytande är det emellertid ibland oklart vad som åsyftas med föräldrainflytande/engagemang. Enligt Ribom (1993) sker en förändring i formuleringarna kring samarbetet med skolan från och med betänkandet "Skola för delaktighet" (SOU 1985:30). I den och i de följande Styrnings- och Ansvarspropositionerna (Utbildningsdepartementet 1988/89; 1990/1991) görs en distinktion mellan individuellt och kollektivt inflytande som inte förekommer i Lgr 80 eller utredningar gjorda i början av 80-talet. Där görs en skillnad mellan å ena sidan föräldrarnas författningenslignade rätt att delta i viktiga beslut och å andra sidan deras medverkan som resurs och stöd för det egna barnet och dess klass/grupp. Denna distinktion är emellertid inte tydligt åtskild i debatten och i praktiken går kanske dessa två aspekter av föräldrainflytandet/engagemanget in i varandra. Med exemplet ovan om hur föräldrars engagemang påverkar barns skolframgång (Scheerens & Bosker, 1997), kan man anta att det engagemang som åsyftas är det individuella, men helt klarlagt är det ej. Frågan uppstår om det är rimligt att göra denna typ av distinktion och om det i så fall finns skillnader mellan föräldrar och föräldrars motiv när det gäller engagemang i de olika aspekterna av föräldrainflytandet.

De flesta undersökningarna på området söker förklaringen till skillnader i föräldrars engagemang i socioekonomiska förhållanden. I en statlig utredning har det konstaterats att föräldrars yrken, materiella standard och utbildning endast förklarar en fjärdedel av variationen i attityder till skolan och lämnar resten oförklarad (SOU 1974:53, s. 203). Utredningen drar därför slutsatsen att attityder kan förändras på andra sätt, till exempel genom påverkan. Ett problem i sam-

manhanget är dock att veta hur man ska påverka föräldrar utan kunskap om den del av föräldraengagemanget som inte har förklarats. Mer kunskap om vad den "resterande biten" består av och större precision av vilken typ av föräldraengagemang som åsyftas torde således bidra till en bättre diskussion kring föräldraengagemang.

Det finns en omfattande svensk forskning om skolan, men få undersökningar som handlar om föräldrainflytande. Denna studie skall undersöka varför föräldrar engagerar sig i skolan och vilka de engagerade föräldrarna är. Försök att besvara det sistnämnda har gjorts i några studier, men då mest utifrån ett sociologiskt/pedagogiskt perspektiv, där klasskillnader ofta står i fokus. Övriga förhållanden i familjers liv som kan tänkas påverka föräldraengagemanget i skolan och möjligen förklara varför föräldrar engagerar sig har ofta inte tagits med. Det är också få studier som undersöker hur föräldraengagemanget förändras över tid. Då den här undersökningen bygger på material från samma föräldrar och barn insamlat vid två tillfällen, i årskurs två och årskurs fem, är det möjligt att se närmare, inte enbart på om föräldraengagemanget förändras över tid och på vilket sätt, utan också på hur stabilt föräldraengagemanget är.

Allmänt om föräldrainflytande

Läroplan. En första förutsättning för föräldrar att kunna påverka skolans verksamhet är att de är informerade om målen för verksamheten och vad som pågår. Enligt den senaste läroplanen (Lpo 94) måste föräldrarnas inflytande öka men inget sägs om formerna för samverkan. Föräldrars rättigheter och skyldigheter finns inte fastlagda i läroplanens riktlinjer. Orsaken är att regeringen inte kan ålägga föräldrarna skyldigheter i förordningsform. Läroplanen (Lpo 94) talar för att samverkan mellan hem och skola ska bygga på att ge eleverna sammanhang och helhet. Här ses föräldrarna som en rik resurs, som en länk mellan skolan och verksamheterna utanför skolan.

Samverkansorgan. Flertalet kommuner har i sina skolplaner avsnitt som behandlar elev- och föräldrainflytandet (Skolverket, 1993), men anvisningarna i skolplanen är ganska allmänt hållna och en stor tilltro sätts till skolororganisationen. I 40 procent av kommunerna föreskriver skolplanen olika typ av inflytandet, t.ex. i form av samverkansorgan. Detta kan ha olika benämningar såsom skolråd, brukarråd, verksamhetsråd och skolkonferens, men som till sammansättning och funktion är lika. Det motsatta förhållandet förekommer också. Trots samma benämning kan samverkansorganet i olika skolor se olika ut beträffande t.ex. sammansättning, ordförandeskap och beslutsordning. I grunden skiljer sig samverkansorganen dock inte så mycket från varandra. Det finns samverkansorgan för information och samråd, där brukare och personal brukar ha lika många representanter. I vissa fall är brukarna i majoritet i dessa organ. I en del kommuner finns samverkansorgan med begränsad delegation, antingen med samråd eller med veto. Brukarna är här nästan uteslutande i majoritet. Som ett tredje alternativ finns rena brukarråd, det vill säga där föräldrar och elever är i majoritet.

De uppgifter samverkansorganet behandlar rör framförallt miljöfrågor, budget, inköp och friluftsdagar. Mer sällan diskuteras pedagogiska frågor och målsättningsfrågor avseende skolans verksamhet och utveckling.

Utbildningsdepartementet har gjort en översyn av föräldrainflytandet i skolan (Utbildningsdepartementet 1995). Antalet utvärderingar som gjorts av samverkansorganets verksamhet är få, men resultaten är samstämmiga. I allmänhet kan sägas att de flesta samrådsorgan uppfattas positivt från både skolläda och föräldrar. Däremot är en synpunkt som ofta framförts i utvärderingarna att det inte är själva beslutsmakten som är det viktigaste, utan i stället att få insyn i skolans verksamhet och problem. Föräldrar upplever samrådsorganet som en bra informationskanal mellan skolan och hemmen och känner delaktighet i skolans verksamhet, och det känns

viktigt att kunna bidra och påverka genom arbetet i samrådsorganet. Motsatta uppfattningar förekommer också, dvs. att samrådsorganet bör göras till en styrelse med klara befogenheter och beslutanderätt. Det som anges som en absolut förutsättning för en bra verksamhet i samrådsorganet är rektorns attityd, öppenhet och genuina vilja till samråd. I nästan samtliga utvärderingar kan utläsas osäkerhet, framförallt hos föräldrarna, om vilken roll de har i samarbetsorganet och vilket mandat detta skall ha. Många föräldrar anser att de inte är tillräckligt insatta i viktiga frågor, t.ex. budget och organisation, för att på ett bra sätt kunna delta i och ta ansvar för beslut.

Föräldrarepresentanter. Ovanstående aktualiserar kompetens-/kunskapsproblemet hos föräldrarepresentanterna som ofta framförs. Många är av åsikten, bl.a. skolinspektörerna, att de som skall ha uppdrag i samverkansorganet, måste få ordentlig utbildning om skolans verksamhet och dyligt för att kunna medverka på ett meningsfullt sätt. Ett annat problem som framförs från föräldrarepresentanterna är problemet att föra tillbaka information och på det sättet få bred förankring hos föräldrarna (Ds 1995:5).

Föräldraengagemang i tidigare forskning

Eftersom skolsystemen skiljer sig en hel del åt mellan länder och denna studie utgår från svenska förhållanden är utgångspunkten svensk forskning.

Ribom (1993) har i sin avhandling undersökt bland annat föräldrars egna upplevelser av möjligheter till inflytande i skolan, samt vilken mening föräldrar med olika sociala bakgrunder tillskriver samarbetet med skolan. Undersökningsgruppen omfattade 521 föräldrar med barn i årskurs två, fem och åtta. Urvalet gjordes utifrån utbildningslängd och typ av yrke. Undersökningsgruppen kom från två olika orter som valts utifrån att de skilde sig mycket från varandra vad gäller invånarnas utbildningslängd och typ av yrke. Senare valdes de mest representativa föräldrarna med barn i årskurs åtta ut för intervjuer, kriteriet var att de skulle skilja sig så mycket åt som möjligt vad gäller yrke och utbildningslängd, men därifrån valdes de slumpmässigt. Totalt genomfördes 24 intervjuer.

Av enkätstudien framgår att det knappt var någon skillnad i deltagande i utvecklingssamtal och föräldramöten mellan föräldrar med kort utbildning och manuella yrken samt föräldrar med lång utbildning och teoretiska yrken i årskurs två (ca 80 resp. 60%). I årskurs fem uppstod en viss skillnad. Av föräldrarna med kort utbildning och manuella yrken deltog 69 procent i utvecklingssamtal och 65 procent i föräldramöten, medan föräldrarna med lång utbildning och teoretiska yrken deltog oftare i årskurs fem, 85 procent deltog i utvecklingssamtal och 80 procent deltog i föräldramöten. I högstadiet, årskurs åtta, blev skillnaderna återigen mindre. Deltagandet i utvecklingssamtal skilde sig inte alls åt (81% för båda grupperna) medan i föräldramöten deltog 63 procent av föräldrarna med manuella yrken och 72 procent av föräldrarna med teoretiska yrken.

Enkätstudien visar att det fanns stora skillnader mellan föräldrar med kort utbildning och manuella yrken samt mellan föräldrar med lång utbildning och teoretiska yrken vad gäller aktivt deltagande vid klassmöten. De sistnämnda yttrade sig oftare och ansåg i större utsträckning att andra lyssnade på dem. Även när det gäller att vara aktiv i skolarbetet var det stora skillnader mellan de två föräldragrupperna, de med lång utbildning var i högre grad aktiva när det gäller involvering i skolarbetet och dessutom ökade deras engagemang i skolarbetet ju högre i årskurserna barnet kommer, medan de lågutbildade föräldrarna genomgick en motsatt utveckling, ju högre upp i årskurserna barnet kom desto mindre aktiva blev de i skolarbetet. Föräldrarna tillfrågades om de kunde tänka sig att delta i planeringen av undervisningen. I årskurs två kunde 17 procent tänka sig det och det förelåg ingen skillnad mellan de båda föräldragrupperna. I årskurs

fem däremot kunde 13 procent av föräldrarna med manuella yrken tänka sig att delta i planeringen av undervisningen medan 27 procent kunde tänka sig det av föräldrarna med teoretiska yrken. I högstadiet var skillnaden ännu större, 11 procent av föräldrarna med manuella yrken mot 32 procent av föräldrarna med teoretiska yrken.

Ribom menar att skolan kan ses som ett socialt fält där föräldrarnas sociala bakgrund påverkar deras engagemang i skolan. Föräldrarna befinner sig på olika avstånd till skolan beroende på social bakgrund. De välutbildade kan sägas ha den abstrakta koden till skolvärlden, de har språket som "verktyg" i deras yrken och i deras övriga tillvaro. Deras agerande i förhållande till skolan ger lönsamma effekter i form av tillgångar som makt och kontroll.

Niléhn (1976) har i sin avhandling undersökt formerna för samverkan mellan skola och hem. Han har sökt belysa förekomsten av kontakter, kartlägga vilka kontaktvägar som utnyttjas och vem som utnyttjar dem samt att redovisa berörda parterns åsikter om befintliga kontaktformer. I studien ingick alla elever i årskurs 3-9, alla föräldrar till elever i åk 9 samt alla lärare i grundskolan från Eslöv. Resultaten visade att två tredjedelar av lärarna och hälften av föräldrarna önskade en utökad kontakt mellan skola och hem, samt att kontakterna var mest utvecklade på lågstadiet och minst på högstadiet. Av lågstadielärarna ansåg sig 91 procent ha bra kontakt med elevernas föräldrar, medan siffran för mellanstadiet och högstadiet låg på 68 respektive 39 procent. Han fann också att de lågutbildade föräldrarna och de som trivts dåligt under sin egen skoltid hade färre kontakter med skolan och oftare upplevde deltagandet negativt. Däremot var önskemålen om ökad kontakt med skolan lika ofta förekommande hos dessa föräldrar som hos de övriga och Niléhn betonar därför vikten av att skolan försöker förändra "vissa" föräldrars attityd till skolan.

Johansson och Wahlberg (1993) har i en avhandling undersökt samarbetet mellan hem och skola. Det är en longitudinell studie med 167 elever i årskurs 1-3, samt deras föräldrar och lärare. Materialet utgick från enkäter, intervjuer och skrivna dokument, dessutom beaktades lärares, föräldrars och elevers synpunkter på innehåll och uppläggning. Huvudkriteriet för urval var att olika typer av bostadsområden och boendeform skulle vara representerade. Engagemanget var högt när det gäller deltagande på klassmöten och utvecklingssamtal. I årskurs ett hade 75 procent av föräldrarna uppgett att deras deltagande på klassmöten var ganska stort eller stort, för årskurs två var siffran 85 procent, likaså för årskurs tre. I årskurs ett ansåg 94 procent att deltagandet på utvecklingssamtal är stort, i årskurs två var det 85 procent och i årskurs tre 81 procent. 68 procent av föräldrarna i årskurs ett har uppgett att deltagande i den dagliga verksamheten är ganska stort eller stort, 56 procent i årskurs två och 20 procent i årskurs tre. På frågan om de kände sig störda av att föräldrarna besöker skolan har 14 procent av eleverna i årskurs två svarat att de gjorde det ganska ofta eller ofta, medan motsvarande siffra för årskurs tre var 9 procent. I årskurs två ansåg 58 procent och i årskurs tre 69 procent att de sällan blev störda. Resultatet visade också att föräldrar kan fungera som värdefulla resurser inom skolan och att det var relativt lätt att ta tillvara deras resurser. Lärare, föräldrar och elever var mycket uppfinningsrika vad gäller idéer om samarbete. Föräldrarna såg sig själva och andra som viktiga resurser för skolarbetet. Läraren fungerade som en nyckelfigur för samarbetet.

I Skolverkets (1997) attitydundersökning till skolan undersöktes 1 756 föräldrars uppfattning om möjligheter att påverka sina barns skola. Föräldrarna ansåg det vara viktigare att få vara med och bestämma om yttre förutsättningar för skolverksamheten än själva undervisningen. Viktigast tyckte föräldrarna det var att kunna påverka barnets möjligheter till stöd.

Av dem som försökt påverka skolan upplevde två tredjedelar att de haft framgång i sina försök, medan en fjärdedel tyckte att de misslyckats. Tid och ork var en vanlig orsak till att inte försöka påverka, men även tron att det inte tjänar något till, okunskap om hur det skulle gå till, samt

obehag att framföra kritik påverkar också. Föräldrar med längre utbildning hade i högre grad försökt påverka skolan och såg färre hinder.

I den senaste attitydundersökningen om skolan framkom att misstron till skolans möjlighet att ge barnet extra hjälp och stöd har ökat (Skolverket, 2000). Var tredje förälder var missnöjd med klasstorleken. Föräldrarna var nöjda med den information de får om den enskilde eleven, däremot var de mindre nöjda med mer övergripande information om skolverksamheten. Föräldrars uppfattning om att kunna påverka barnets möjligheter till stöd i skolan har inte förändrats jämfört med 1997 års undersökning. Föräldrars vilja att vara med och bestämma i skolan ökade jämfört med 1997, fler ville nu också vara med och bestämma innehållet i själva undervisningen. Man kan säga att bristen på inflytande hade blivit större, eftersom klyftan ökat mellan hur mycket föräldrarna vill och hur mycket de anser att de kan vara med och bestämma i skolan. Liksom i den föregående undersökningen (Skolverket, 1997) påverkade utbildningslängd grad av vilja till engagemang.

Ståhle (2000) har i sin studie "Föräldrainflytande i skolan", genom enkätsvar och intervjuer, undersökt hur föräldrar uppfattade möjligheterna till inflytande över sina barns lärande, trivsel och skolans organisation samt hur villkoren såg ut för att föräldrar skulle få ansvar, inflytande och makt. Föräldrarna är delvis desamma som i föreliggande studie. Studien visar att föräldrars engagemang i barnet var stort, vad gäller läxläsning, utvecklingssamtal och liknande. Majoriteten av föräldrarna ansåg att de hade den kunskap och kompetens som behövdes för att kunna hjälpa sitt barn. Vid intervjun uttryckte emellertid endast hälften att de hade möjlighet att påverka barnets vistelse i skolan. Ståhle menar att föräldrarnas roll i utvecklingssamtal och föräldramöte främst handlade om medverkan och information och att detta kan betecknas som tillhörande en lägre grad av inflytande. Föräldrarna försökte snarare leva upp till skolans normer och förväntningar än att testa var gränserna går. Intressant var att de som framförde önskemål till skolan i högre grad hade barn som hade behov som inte tillgodosågs av skolan. Engagemang i skolfrågor i allmänhet var inte lika stort som engagemanget i barnet. Endast hälften av föräldrarna hade kunskap om vilka råd, d v s forum för samverkan där föräldrar får medverka, skolan hade. Denna typ av engagemang kunde inte förklaras utifrån civilstånd, socioekonomisk status eller om föräldern var en aktiv förälder, det vill säga engagerad i barnets fritid. Skolans storlek hade inte heller någon betydelse här. Det som påverkade var rektorns ledarskap och mer engagerade föräldrar. Underrepresenterade i föräldraengagemang var föräldrar med utländsk bakgrund och föräldrar med erfarenhet av inflytande i förskolan. Vidare var föräldrar intresserade av att ha inflytande över sina barns skolor men inte genom föräldrarepresentanter i råd. Fler önskade påverka skolans regler och organisation än att vara med och välja lärare och arbetsmetoder. Dessa resultat skiljer sig således från Riboms (1993) och Skolverkets undersökningar (1998, 2001), när det gäller huruvida social bakgrund påverkar föräldrars engagemang.

Försök har gjorts med lokala styrelser med föräldramajoritet i skolor. Ett krav som kan ställas på en demokratisk styrelse är bl.a. representativitet, dvs. styrelsen skall representera de åsikter som finns i valförsamlingen. I Colnerud, Granström och Zetterholm-Ankarstrands (2001) studie av sju skolor med lokala styrelser med föräldramajoritet var detta krav ej uppfyllt eftersom kriteriet snarare var "villighet att ställa upp". En annan central fråga för en demokratisk styrelse är att man har mandat att hantera överenskomna frågor. I stort sett hade de lokala styrelserna som ingick i studien givits mandat att besluta i frågor som har betydelse för den egna skolan. Styrelserna var emellertid mycket återhållsamma med att ta sig an dessa frågor. Den tredje frågan som är viktig för en demokratisk styrelse är att chefen, det vill säga rektor, är underställd styrelsen. Inte heller detta kriterium var uppfyllt i de lokala styrelser som studerades. Rektorer uppfattade sig underställda Barn- och ungdomsnämnden eller motsvarande och såg den lokala styrelsen som ett samrådsorgan, vilket också föräldrarna gjorde. Man har därmed undandragit möjligheterna för en operativ styrelse med mandat att driva frågor och genomföra beslut.

Sammantaget förelåg inte de tre viktigaste kraven på en demokratisk styrelseform, d v s representativitet, mandat och beslutsordning. Trots detta menar forskarna att man ändå uppnådde positiva resultat. Styrelsens funktion blev ett forum för information och meningsutbyten. Colnerud et al. betonar att denna funktion inte är oväsentlig för skolans arbete, utan den på lång sikt kan innebära positiva effekter för skolans verksamhet. En sannolik förklaring till att styrelsen inte utnyttjat möjligheten att hantera och besluta i verksamhetsfrågor är, menar författarna, att man strävat efter samförstånd, eftersom alla parter varit nöjda med samarbetet och man fått inblick i varandras arbete och föreställningsvärld. En farhåga som enligt författarna brukar finnas är att lokala styrelser kan användas som forum för resursstarka föräldrar att driva egna intressen. Detta var ej fallet i denna studie, kanske främst beroende på att styrelserna i allmänhet inte drivit värdeladdade frågor. Colnerud et al. hänvisar i sin studie till Hargreaves (1994) som menar att förändringar i skolan som inte åtföljs av en omfördelning av de rådande maktförhållandena mellan skolledare, föräldrar och elever kommer att misslyckas.

Skolverket (1993) har redovisat olika utredningar och enkäter rörande föräldrars inflytande i skolan. Den bild som kom fram från dessa undersökningar är att föräldrar hade ett stort och stabilt förtroende för skolan som samhällsinstitution, men att de hade små möjligheter att påverka skolans verksamhet. Detta blev ännu tydligare vid en jämförelse med möjligheter att påverka andra samhällssektorer. Samtidigt tydde undersökningarna på att många föräldrar önskade påverka skolans verksamhet i högre grad. Föräldrar uppgav att de hade bristande kunskaper om skolans verksamhet och saknade information om läroplanens innehåll. Högstadieföräldrar var mer kritiska till skolan som samarbetspartner än föräldrar i lägre årskurser.

POSLEF-projektet är ett forskningsprojekt för samverkan mellan hem och skola som startade 1978 (Eriksson, Flising & Kärrby, 1981). Undersökningsgruppen var familjer från ett förortsområde med hög andel industriarbetare. Cirka 30 procent av eleverna hade invandrarbakgrund. I rapporten "Föräldrars attityder till skola och samverkan" kom författarna fram till att föräldrarna ville diskutera och bestämma inom många av skolans områden. Speciellt gällde detta barnets skolproblem där 46 procent av föräldrarna uppgav att de ville diskutera och nästan 40 procent ville vara med och bestämma. Även på de områden som hör till skolans domäner, som läxor, metoder, innehåll, ville mellan hälften och en tredjedel av föräldrarna vara med och diskutera eller bestämma medan cirka 15 procent nöjer sig med att bli informerade. I fråga om skolans regler, normer och krav uppgav 40 procent av föräldrarna att de ville diskutera och vara med i beslut. Endast 10 - 15 procent ville vara med och fatta beslut i dessa frågor. De frågor som flest föräldrar, hälften eller fler, ville ha information om var: Hur skolan vill att föräldrar skall hjälpa sina barn, frågor om läroplanens innehåll, krav i olika årskurser, skolans regler och hur värderingsfrågor behandlas. Mellan en tredjedel och hälften av föräldrarna ville veta mer om hur läraren undervisar, vart man vänder sig i olika ärenden, lärarens arbetstider och skyldigheter gentemot föräldrarna. De frågade även föräldrarna om vem som brukade ta initiativet till samarbetet och det framkom att det i de flesta fall är läraren.

Sammanfattning av tidigare forskning. Resultaten av tidigare studier visar att många föräldrar ville ha ett ökat inflytande över skolverksamheten. Vad detta ökade inflytande består av skiljer sig åt mellan studierna, beroende på vad de undersökt. Den färskaste undersökningen (Skolverket, 2000), visar på att föräldrarnas brist på inflytande har ökat eftersom föräldrarnas önskan om ökat inflytande har ökat mer än de reella möjligheterna till inflytande. Det är inte många som undersökt vad föräldrarna vill ha inflytande över. Där detta gjorts gäller intresset främst sådant som stöd till barnet, mer än själva undervisningen (Skolverket, 2000). Ståhle har också funnit att engagemanget är högt när det gäller utvecklingssamtal och läxor och mindre i skolfrågor i allmänhet.

Det den mesta forskningen kretsar kring är socialklass eller utbildningslängd och där föräldrar från socialklass ett är mer engagerade i skolan och/eller hade bättre samarbete med läraren (Ri-

bom, 1993; Niléhn 1976; Skolverket 2000). Ståhle har i sin studie inte funnit att utbildningslängd inverkar på engagemanget. Trots att personer från lägre socialklasser eller kortare utbildning visar på mindre engagemang så visar ett par studier att önskan om ökad kontakt med skolan är hög även bland dessa grupper (Niléhn 1976; Eriksson et al., 1981).

Skillnader har funnits mellan skolans årskurser. Niléhn (1976) fann att kontakterna skola/hem är mest utvecklade på lågstadiet och minst på högstadiet. I Skolverkets rapport (1993) framkom att högstadieföräldrar var mer kritiska till skolan som samarbetspartner än föräldrar i de lägre årskurserna. Ribom (1993) kom fram till att skillnader mellan socialklass, när det gäller föräldrars engagemang, ökade högre upp i årskurserna, dvs. föräldrar från socialklass ett blev mer engagerade högre upp i årskurserna medan personer från lägre socialklasser blev mindre engagerade.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka omfattningen av föräldrars engagemang i skolan, varför föräldrar engagerar sig och vilka de engagerade föräldrarna är. För att göra detta ämnar jag titta närmare på om de engagerade föräldrarna skiljer sig från övriga föräldrar när det gäller bakgrund, deras barns skolsituation eller faktorer i skolan. Vidare undersöks vad föräldrar engagerar sig i och hur detta förändras över tid. Konkret kommer följande frågor att utforskas:

- Hur många av föräldrarna är engagerade i barnets skolgång/skolans inre liv?
- Kan en distinktion göras mellan ett kollektivt och ett individuellt engagemang?
- Har engagemanget förändrats över tid?
- Vad förklarar föräldraengagemanget?

METOD

I det här avsnittet beskrivs undersökningsgruppen, hur datainsamlingen gick till och vilken information som samlats in.

Undersökningsgruppen

Undersökningen har genomförts inom ramen för en pågående longitudinell studie i Stockholm, kallad NYBO¹. Projektets huvudsyfte är att undersöka sambanden mellan barns sociala beteenden, kamratkontakter, inläring, självbild och sociala anpassning. Undersökningen utgår från en grupp barn som gick i förskolan under åren 1993 och 1994 och som är födda åren 1988 eller 1989. Barnen har hittills undersökts vid tre tillfällen: i förskolan (vid 4 eller 5 års ålder), i grundskolans årskurs 2 (ungefär vid 9 års ålder) samt årskurs 5 (ungefär vid 12 års ålder). Utöver dessa barn ingår även deras klasskamrater i årskurs 2 och 5. Förutom att barnen undersökts har även deras föräldrar fått besvara enkäter om deras engagemang i skolan.

I undersökningen används data från årskurs två och fem men inte från förskolan. Utgångspunkten är endast de barn som undersökts i både årskurs 2 och 5, totalt 509 stycken. I årskurs 2 undersöktes 145 NYBO-barn samt 966 av deras 1 097 klasskamrater. Av NYBO-barnen kom 132 att följas upp i årskurs 5. Bortfallet i årskurs 5 består i huvudsak av barn som flyttat från Stockholm. I årskurs 2 fanns ett visst bortfall, 15%, av barn som gick i de aktuella klasserna men som inte kom att medverka, bland annat på grund av sjukdom. En grupp (6%) av föräldrar avböjde dock att medverka. I årskurs 5 fanns också ett bortfall, 14%, som till en del (5%) berodde på att föräldrar avböjde att låta sina barn medverka. Eleverna kommer från 61 klasser i 31 grundskolor i årskurs 2 och 73 klasserna i 39 grundskolor i årskurs 5. Av grundskolorna tillhörde 27 Stockholms stad i årskurs 2, tre låg i kommuner som gränsade till Stockholm och en var friskola. I årskurs 5 låg 29 skolor i Stockholm, fyra i närkommuner och sex var friskolor.

Eftersom denna studie bygger på föräldrarnas upplevelser av och engagemang i skolan ingår endast de föräldrar som besvarat enkäten både i årskurs två och fem, totalt 509. Det motsvarar drygt två tredjedelar av de 753 som tillsänts båda enkäterna.

Som framgår av tabell 1 representerade undersökningsgruppens 509 familjer olika familjekonstellationer (en- respektive tvåföräldersfamiljer), olika etnisk bakgrund samt olika socialgruppstillhörighet. Med invandrarbakgrund avses att en eller båda föräldrar är födda utomlands. Exakt hälften av dessa familjer hade barn som var föremål för svenska-2 undervisning och/eller hemspråksundervisning. Socialgruppstillhörighet kodades med hjälp av Statistiska centralbyråns socioekonomiska indelning (1982) och utifrån föräldrarnas yrken. Om båda föräldrar förvärvsarbetade bestämdes den socioekonomiska statusen av den av de två som hade högst status. Andelen familjer som tillhör socialgrupp ett², två³ och tre⁴ var relativt stabil över tid. En minoritet av familjerna hade arbetslösa föräldrar.

¹ NYBO står för NYa BarnOmsorgsformer eftersom projektet startade för att undersöka om privatiseringen av Stockholms barnomsorg och den minskade personaltätheten hade konsekvenser för barn, föräldrar och personal. För en mer utförlig beskrivning av projektet och dess målgrupp, se Sundell (1995) och Sundell och Colbiörnsen (1999).

² Fria yrkesutövare med akademikeryrken (t ex läkare) samt högre tjänstemän (t ex jurister).

³ Företagare, samt tjänstemän på mellannivå (t ex lärare, journalister) och låg nivå (t ex vaktmästare).

⁴ Utbildade och utbildade arbetare.

Tabell 1. Beskrivning av föräldrarnas bakgrund. Procent.

	Årskurs 2	Årskurs 5	Stockholm ⁵
Enföräldersfamiljer	13	18	26
Invandrarbakgrund	22	22	24
Hemspråksundervisning / svenska-2	11	11	22
Socialgrupp 1	54	56	-
Socialgrupp 2	33	34	-
Socialgrupp 3	13	10	-
Arbetslöshet i familjen	4	1	2,6

Föräldraenkäterna

I både årskurs 2 och 5 fick föräldrarna en enkät hemsänd till sig. Enkäternas utformning förändrades något mellan de två tillfällena, men innehöll båda bland annat information om hur föräldrarna såg på föräldrainsflytande i skolan (attityder) och om de aktivt försökt påverka skolans arbete⁶. Frågor ställdes även om föräldrarnas engagemang i barnens fritidsaktiviteter och egna fritidsaktiviteter samt om de upplevde att de får tillräcklig information om undervisning och hur barnets kamratrelationer såg ut. Svaren på frågan som rör huruvida föräldrarna fått tillräcklig information har dikotomiserats så att två lägen erhållits, ett där föräldrarna helt eller delvis instämmer att de informerats tillräckligt och ett där de är mer eller mindre missnöjda med informationen.

I denna rapport kommer åtta frågeområden om föräldraengagemang att användas:

1. Föräldrars deltagande i barnets lektioner under höstterminen
2. Föräldrars önskemål om förändringar av barnets undervisning eller skolsituation under höstterminen
3. Om föräldrar anser sig veta vilka forum för föräldrainsflytande som finns på skolan
4. Om föräldrarna är eller har varit föräldrarepresentant i något förvaltningsråd eller verksamhetsråd i grundskolan
5. Om föräldrarna är intresserade av att vara föräldrarepresentant
6. Om föräldrarna anser att skolan ska ha ett forum där de kan framföra och diskutera önskemål
7. Om föräldrarna gått på föräldramöten under höstterminen
8. Om föräldrarna deltagit i utvecklingssamtal under höstterminen

De sista två frågorna har endast ställts i årskurs 5.

Datansamling och operationaliseringar

För att öka kunskapen om vilka de engagerade föräldrarna är används information om familjernas sociala bakgrund, data från elevernas akademiska kunskaper och sociala beteenden samt skolans och klassens pedagogiska klimat. För majoriteten av måtten finns ett mindre bortfall. För de statistiska analyserna har bortfallet kontrollerats med hjälp av PRELIS (Jöreskog & Sörbom 1993) genom parvis uteslutning. Nedan beskrivs först datansamlingen i årskurs 2 och därefter den för årskurs 5.

⁵ Jämförelsen avser hela Stockholms population.

⁶ Intresserade kan erhålla enkäterna genom att kontakta FoU-enheten.

Årskurs 2. Datainsamlingen i årskurs 2 utfördes mellan vecka 45 i början av november och vecka 6 i mitten av februari. De flesta klasserna besöktes under november och december. Datainsamlingen utfördes av sammanlagt fem datainsamlare, fyra psykologstudenter på C eller D-nivå och en student i sociologi på C-nivå. En datainsamlare ansvarade för tre klasser, två för fem och två för nio. Innan datainsamlingen påbörjades inhämtades tillstånd från i tur och ordning rektor, berörd lärare och föräldrar. Ingen rektor eller lärare avböjde.

Sammanlagt administrerades fem test till eleverna vid två olika testtillfällen. Varje tillfälle omfattade ungefär 40 minuter. Innan barnen fick besvara testen fick de en muntlig information som bland annat innefattade information om att lärare eller föräldrar inte skulle kunna ta del av elevernas svar. Övningsexempel fylldes i av klassen gemensamt under ledning av datainsamlaren. Eleverna arbetade sedan helt enskilt. Statistisk information om testen presenteras i Tabell 2.

Ordförståelsetestet har hämtats från en studie av Skolverket (1994). Det innehåller 60 ord och till varje ord finns fyra alternativa bilder. Eleven ska dra ett streck över bilden som hör ihop med ordet. Barnen fick tre minuter på sig att hinna med så många som möjligt av 60 ord. Enligt Arnqvist (1999) är testets reliabilitet god (Guttman's split-half-test = .99; Cronbach's α = .96; test-retest = .71).

Tabell 2. Medelvärden och spridningsmått för data som samlats in i årskurs 2

	Antal	Medel- Värde	Standard- avvikelse	Min – Max
Elever i klassen	509	24,5	3,12	19 – 36
Samarbetsförmåga (lärarskattn.)	474	3,69	1,14	1 – 5
Bråkighet (lärarskattn.)	474	1,65	1,03	1 – 5
Avbrytande (lärarskattn.)	474	1,83	1,19	1 – 5
Social påverkan	509	0,13	1,15	-2,3 – 4,7
Social preferens	509	0,04	1,55	-6,0 – 5,3
Självbild	490	17,92	2,18	6 – 20
Ordförståelse	488	44,62	12,79	7 – 60
Läsförmåga	483	5,80	2,28	0 – 9
Räkneförmåga	489	4,10	2,23	0 – 10
Pedagogiskt ledarskap	492	2,86	0,61	1,4 – 3,9
Social ordning	492	3,72	0,57	2,2 – 5

Lästestet har konstruerats av Anders Arnqvist (1999) och mätte barnens läsförståelse. Barnen fick först höra en saga läsas upp från band och fick därefter själva läsa slutet på sagan. Slutligen fick de besvara nio skriftliga frågor med hjälp av papper och penna. Datainsamlaren informerade barnen om att samtliga svar fanns att finna i den utdelade texten. Antalet rätt kunde variera mellan 0 och 9. Sagan tog ungefär tio minuter och barnen fick därefter tio minuter på sig att besvara frågorna. Även det testets reliabilitet var enligt Arnqvist (1999) god (Guttman's split-half-test = .82; Cronbach's α = .87).

Elevernas *räkneförmåga* undersöktes med hjälp av ett av deltesten (numerisk räkning) i den nationella utvärderingen för årskurs 2 (Ljung & Pettersson, 1990). I originalversionen användes 15 olika tal. För att minska tidsåtgången för deltestet valdes tio av de 15 talen ut, fem additions- och fem subtraktionstal. I originalversionen hade deltestet en närmast perfekt normalfördelning av rätt, baserat på svaren från 3 000 elever under vårterminen i årskurs 2. I den förkortade versionen valdes talen ut utifrån deras relativa svårighetsgrad; tal med tak- och botteneffekter valdes bort. Eleven kunde välja mellan huvudräkning eller att göra en uppställning vid sidan om

talet. Två övningsuppgifter löste klassen tillsammans med datainsamlaren innan eleverna själva fick arbeta med de tio uppgifterna. Det genomsnittliga antalet rätt som eleverna i den nationella utvärderingen hade på dessa tio tal var 6,4. Eleverna fick tio minuter på sig att hinna lösa så många tal som möjligt.

Ett test ur testbatteriet UMESOL (Taube, Torneus & Lundberg, 1984) användes för att beskriva barnens *självbild*: Ballong- och flaggbarnen. Testet består av ett testhäfte med 20 påståenden om *kamratkontakter i skolan* (t ex ”Andra tycker jag är en bra kamrat”, ”Jag är inte rädd för stora barn”), *hur skolarbetet fungerar* (t ex ”Mycket är tråkigt av det man lär sig”, ”Jag lär mig snabbt”) samt *allmänna upplevelsen av att gå i skolan* (t ex ”det är roligt att gå i skolan”). För varje påstående fanns ett motsatt påstående (t ex ”Det går långsamt för ballongbarnet att lära sig saker och ting” samt ”Flaggbarnet lär sig snabbt”). Om barnet kryssat för det svarsalternativ som innebar en positiv självbild har det tilldelats värdet 1 och i annat fall värdet 0. Den sammanlagda summan kan variera mellan 0 och 20. Testet tog 30 minuter att genomföra. Enligt testmanualen är medelvärdet för deltestet (baserat på närmare 700 barn i 44 klasser) 16,3 ($SD = 0,34$) och reliabiliteten .49.

För att mäta *social status* fick eleverna ange vilka tre klasskamrater de helst vill vara tillsammans med (positiva val) och tre de helst inte vill vara tillsammans med (negativa val). Först summerades antalet positiva och negativa svar som varje barn fått. I genomsnitt har varje elev angett 2.47 positiva val, 1.55 negativa val. Därefter z-transformerades summorna som användes för att skapa två mått: *social påverkan* (positiva minus negativa val) och *social preferens* (positiva plus negativa val). Beräkningen av medelvärden och standardavvikelser baseras på hela undersökningsgruppen⁷.

Barnens lärare i årskurs 2 skattade tre aspekter av *elevernas sociala förmågor*: samarbetsförmåga, avbrytande, bråkighet. Samma skala som i årskurs 5 användes för skattningarna (1 = förekommer nästan aldrig; 2 = sällan; 3 = ibland; 4 = ofta; 5 = nästan alltid). Av de 63 lärarna ansåg sig en inte kunna skatta elevernas sociala status, något som berörde 20 barn.

Lärarna i årskurs 2 och 5 besvarade en enkät med 55 påståenden om det *egna och skolans arbetssätt*. Påståendena har hämtats från forskning om så kallat ”effektiva skolor” (Scheerens & Bosker, 1997) och har alla befunnits känneteckna skolor med goda sociala och inlärningsmässiga elevresultat. För varje påstående fanns fem svarsalternativ som varierade från ”Instämmer helt” till ”Instämmer inte alls”. En faktoranalys (promax rotering) gav fem tolkningsbara pedagogiska faktorer (Bilaga A): social ordning (nio påståenden, Cronbachs $\alpha = .90$), ansvar för elevers inläring (13 påståenden, Cronbachs $\alpha = .86$), rektors pedagogiska ledarskap (sju påståenden, Cronbachs $\alpha = .82$), samarbete mellan lärare och föräldrar (sju påståenden, Cronbachs $\alpha = .69$) och ett individualiserat arbetssätt (fem påståenden, Cronbachs $\alpha = .62$). I denna rapport används endast två av faktorerna: rektors pedagogiska ledarskap och den sociala ordningen i klassen och skolan.

Index för multivariata analyser. För att underlätta multivariata analyserna undersöktes om de akademiska testmåten, lärarnas skattningar av elevernas sociala beteenden samt de olika måtten på självbild samvarierade i en faktoranalys. Resultaten visade på tre tolkningsbara faktorer: akademiska förmågor, sociala beteenden och självbild. Faktorpoängen för dessa tre faktorer används därför i de multivariata analyserna (Bilaga B).

Årskurs 5. Datainsamlingen i årskurs 5 utfördes mellan vecka 3 i slutet av januari och vecka 12 i slutet av mars. Datainsamlingen utfördes av sammanlagt åtta datainsamlare. Av dem var sju

⁷ Enligt Wretling (2000) ges den bästa validiteten när samtliga elever (oberoende av kön) används som grund för beräkningen av medelvärden och standardavvikelser.

psykologstudenter på C- eller D-nivå och en utbildad lärare. Ingen datainsamlare ansvarade för färre än tre klasser och flera ansvarade för sex. Samtliga rektorer i de aktuella skolorna informerades om undersökningen och ett preliminärt tillstånd gavs att genomföra studien. De berörda lärarna informerades därefter om studiens syfte och upplägg och tackade i samtliga fall ja till medverkan. Barnens föräldrar tillsändes en skriftlig information om undersökningen och föräldrarnas tillstånd om medverkan samlades in.

Sammanlagt administrerades sju test till eleverna vid två olika testtillfällen. Varje tillfälle omfattade ungefär 40 minuter. Varje testtillfälle inleddes med att datainsamlaren gav en muntlig information utifrån ett formulär som samtliga datainsamlare använde sig av. I denna betonade datainsamlaren att lärare eller föräldrar inte skulle kunna ta del av elevernas svar. Datainsamlarens information upprepades vid behov, varefter testet genomfördes. Barnen var placerade så att samtal och tjuvtittande försvårades. Nedan presenteras data som samlats in i årskurs 5. Den informationen sammanfattas i tabell 3.

Läsförståelsetestet hämtades från Järpsten och Taubes (1998) *DLS-test* (Diagnostiskt läs och skrivmaterial). Testet består av en berättelse och åtta frågor till texten. Sju av frågorna handlar om berättelsens innehåll och vad vissa ord i texten betyder. För varje fråga ges fyra svarsalternativ. För en av frågorna är uppgiften att ange i vilken ordning olika händelser i berättelsen inträffar. Fyra händelser anges och en siffra (1, 2, 3, 4) för varje händelse skall sättas i fyra rutor. En övningstext läses upp högt med två tillhörande övningsfrågor. Detta test utgör ett deltest i ett större läsförståelsetest och ingen exakt testtid finns angiven för deltestet. Reliabiliteten för hela läsförståelsetestet är mycket god (Cronbachs $\alpha = .90$). En analys av validiteten har även gjorts och bedöms vara god. Eleverna hade 15 minuter att besvara testet på. Några enstaka barn hann inte med alla uppgifter.

För att mäta *läshastighet* användes ett annat deltest ur *DLS-testet* (Järpsten & Taube, 1998). Det består av en berättelse som eleverna läser tyst. I texten utelämnas vissa ord. Istället finns där parenteser med tre ord i varje och uppgiften är att välja det ord som passar in i texten. Texten innehåller sammanlagt 32 uppgifter samt en övningstext som testledaren läser högt och tre övningsuppgifter. Testtiden är fyra minuter. Testets reliabilitet är mycket god (Cronbachs $\alpha = .94$). En analys av validiteten har även gjorts och bedöms vara god. Ett fåtal barn hann med alla uppgifter

Ordförståelsetestet har även det hämtats från *DLS-testet* (Järpsten & Taube, 1998). Testet består av 36 uppgifter. Varje uppgiftsord presenteras i en neutral fras och eleverna ska finna den bästa eller den rätta synonymen från fyra givna svarsalternativ. Uppgiftsorden tillhör ordklasserna substantiv, verb och adjektiv och är hämtade ur vanliga texter som passar elever i åldrarna nio till tretton år. Testets reliabilitet för elever i årskurs 5 är mycket god (Cronbachs $\alpha = .88$).

Testet *Vilket är rätt*, vilket mäter *ordavkodningsförmåga*, har konstruerats av Åke Olofsson (1994) och mäter ortografisk ordavkodningsförmåga, det vill säga förmågan att avgöra vilken stavning som är den rätta av två olika stavningar med lika fonologiskt uttal. Svårigheter med ordavkodning är det mest utmärkande särdraget vid läsproblem. Testet består av 140 ordpar, varav ett ord är rättstavat och ett felstavat. Eleverna har två minuter på sig att kryssa för så många rättstavade ord som möjligt. Testet är utprovat för elever i årskurserna 4 till 9. Förtest visade att elever i årskurs fem så gott som aldrig hinner med mer än 80 uppgifter, varför det test eleverna fick endast omfattade de 80 första uppgifterna i det ursprungliga testet. Fem övningsuppgifter administrerades först. Något enstaka barn hann med alla uppgifter. Testet har ett högt samband med andra lästest.

Barnens *matematiska förmåga* mättes med hjälp av två deltest som hämtades från Bengt-Olov Ljungs och Astrid Perssons (1990) matematiktest från den Nationella utvärderingen för årskurs 5: ett i numerisk räkning och ett i problemlösning. Från det första deltesten hämtades 10 av 20 uppgifter som berör samtliga fyra räknesätt. Problemlösningdelen är hämtad ur ”Upp till 100” och 8 av de 12 uppgifterna användes. Problemlösningen innebär att barnen själva ska sätta rätt räknetecken mellan flera tal i en uppställning så att slutresultatet blir det förtryckta. Den totala testtiden var 20 minuter. Ett fåtal barn klarade alla uppgifter. Det genomsnittliga antalet rätt för dessa 18 uppgifter i Ljung och Perssons undersökning var 11,7.

Tabell 3. Medelvärden och spridningsmått för data som samlats in i årskurs 5

	Antal	Medel- Värde	Standard- avvikelse	Min – Max
Bråkigt beteende (lärarskattn.)	500	1,47	0,87	1 – 5
Avbrytande (lärarskattn.)	500	1,65	1,03	1 – 5
Samarbetsförmåga (lärarskattn.)	500	4,09	0,99	1 – 5
Koncentrationsförmåga (lärars.)	500	2,01	1,12	1 – 5
Social påverkan	509	0,0	1,1	-2,1 – 4,3
Social preferens	509	0,0	1,0	-7,0 – 5,1
Jag tycker jag är – prestationer	490	14,34	7,25	-15 – 28
Jag tycker jag är – relationer	490	15,47	6,27	-12 – 27
Jag tycker jag är – psykisk hälsa	490	16,50	8,30	-11 – 32
Ordförståelse	494	28,57	4,89	10 – 36
Läsförståelse	494	6,76	1,60	0 – 9
Läshastighet	485	18,66	6,63	0 – 35
Ordavkodning	488	30,17	15,70	2 – 60
Räkneförmåga	495	10,02	2,18	0 – 18
Pedagogiskt ledarskap	496	2,9	0,7	1,7 – 4,1
Social ordning	496	2,7	1,0	1,1 – 4,9

Självbildstestet har hämtats från Pirjo Ouvinen-Birgerstams (1985) test för mellanstadieelevers självvärdering. Av de fem områdena som testet består av har *Färdigheter*, *Relationer till andra samt Psykiskt välmående* valts ut för att ingå i undersökningen. De valda deltesten beskriver elevernas uppfattning om den egna prestationsförmågan i skolämnen (14 påståenden), relationer till andra i skolan (14 påståenden) samt psykisk hälsa (16 påståenden). För varje påstående fanns en fyrgradig skala graderad från *Stämmer precis* till *Stämmer inte alls*. Varje svar poängsätts från +2 till -2 och summeras per skala. Medelvärdet i normeringsgruppen (183 femteklässare i Trelleborg 1982) var ungefär 10 för färdigheter och 14 för relationer till andra respektive psykiskt välmående. En split-half undersökning baserat på 264 pojkar och 243 flickor i årskurs fyra visar resultat på mellan .56 och .76 för pojkar och .71 och .75 för flickor. Test-retest mellan årskurs fyra och fem är .64 för färdigheter, .57 för relationer till andra samt .65 för psykiskt välmående ($n = 167$). Det fanns också ett statistiskt säkerställt samband mellan delskalan Färdigheter och medelbetyg i Årskurs sju (.47).

Barnens *sociala status* i skolan undersöktes med samma metod som användes i årskurs 2. I genomsnitt gjorde eleverna 2,52 positiva val och 1,65 negativa. Elevernas klasslärare skattade sex aspekter av *barnens sociala förmågor*. Fyra av dessa används i denna studie: samarbetsförmåga, avbrytande, bråkighet samt koncentrationsförmåga. En femgradig skala användes (1 = förekommer nästan aldrig; 2 = sällan; 3 = ibland; 4 = ofta; 5 = nästan alltid). Av de 38 lärare som berördes ansåg sig en inte kunna skatta elevernas sociala status, något som berörde 24 barn.

Pedagogiskt arbetsätt (enkät). Se avsnittet om datainsamling i årskurs 2.

Index för multivariata analyser. Med hjälp av faktoranalys (promax rotering) kunde samma tre faktorer grovt identifieras som i årskurs 2: akademiska förmågor, sociala beteenden och självbild. Faktorpoängen för dessa tre faktorer används i de multivariata analyserna (bilaga C).

Prediktorer

De prediktorer som valts ut rör bakgrundsfaktorer hos föräldrarna, faktorer som rör skolan och faktorer som rör barnen. Prediktorer har antingen valts utifrån tidigare forskning eller utifrån vad som kan förväntas påverka föräldrarnas engagemang i skolans inre liv.

De bakgrundsfaktorer som finns representerade i studien är civilstånd, socialklass och etnicitet. Dessutom togs grad av aktivitet i barnets fritid med eftersom man på det sättet fångar in dem som är engagerade föräldrar men inte nödvändigtvis i det som rör skolan. För civilstånd görs endast skillnad mellan sammanboende och ensamstående. Socialklass utgår från den förälder som hade högst socioekonomisk status⁸. Etnicitet utgår som nämnts ovan från om barnen har svenska 2 eller hemspråksundervisning. Ett annat möjligt sätt hade varit att gå efter om någon av föräldrarna var födda i utlandet, men genom att utgå från svenska 2/hemspråksundervisning skiljer man ut dem där ett främmande språk talas i hemmet, från dem med utländsk bakgrund men med svenska som huvudspråk.

För de mått som gäller skolan togs ett par av de mått med som i forskning visat sig främja elevprestationer i skolan (Scheerens & Bosker, 1997). Dessa är rektors pedagogiska ledarskap och social ordning i klassrummet. Dessutom togs elevantal och åldersblandade klasser med. Huruvida föräldrar är nöjda med den information de får valdes utifrån att det kan tänkas påverka föräldrars engagemang i skolans inre liv.

När det gäller barnets situation togs de mått med som representerar barnets sociala situation i klassen, självbild och akademiska förmågor. För barnets sociala situation i klassen används skattningar från läraren vilka visar huruvida de uppfattar barnet som stökigt eller ej, om föräldrarna anser att deras barn har kamratproblem, samt slutligen värden från sociogramen. Därifrån kommer de två dimensionerna social påverkan och social preferens, skapade som grund för sociometrisk klassifikation av Peery (1979), där hög social preferens innebär att man fått många positiva val i sociogramet, medan hög social påverkan innebär att man fått både många positiva och negativa val. (Cillessen & Bukowski, 2000).

⁸ Se s. 10.

RESULTAT

Från föräldraenkäterna i årskurs två och årskurs fem har de variabler som rör föräldrarnas engagemang plockats ut och redovisas nedan. I Tabell 4 kan man se hur föräldraengagemanget såg ut i årskurs två respektive årskurs fem.

Tabell 4. Föräldrars engagemang i årskurs 2 och 5 (n=509). Procent

	Åk 2	Åk 5
Har framfört önskemål	50	34
Positiv till forum i skolan	95	98
Kunskap om vilka forum som finns	55	84
Intresserad vara föräldrarepresentant	13	23
Varit föräldrarepresentant	20	21
Deltagit i lektioner	53	18
Deltagit i föräldramöten	-	91
Deltagit i utvecklingssamtal	-	95

I årskurs två var det ungefär hälften av föräldrarna som framfört önskemål under den senaste terminen, deltagit i lektioner och känt till vilka forum för föräldrainflytande som fanns. Det var betydligt färre som framfört önskemål och deltagit i lektioner i årskurs fem, medan kunskapen om vilka forum som fanns ökade. I princip alla av föräldrarna ansåg att det var viktigt att det fanns forum för föräldrainflytande, likaså att delta i föräldramöten. De som faktiskt deltagit i ett föräldramöte eller utvecklingssamtal under angiven period, var även det flertalet föräldrar i årskurs fem. I årskurs två saknas uppgifter om detta.

De som någon gång har varit föräldrarepresentant i grundskolan ligger på nästan samma nivå, ca en femtedel, i både årskurs två och årskurs fem. Man kan tycka att siffran borde ha ökat i årskurs fem eftersom de haft längre tid på sig att under en period vara föräldrarepresentant⁹. Å andra sidan är sannolikt antalet föräldrarepresentanter på förhand bestämt på en skola och detta påverkas nog inte i någon högre grad av föräldrarnas intresse.

Intresset var således stort för att delta i föräldramöten och att intresset tog sig uttryck så att de flesta deltog i åtminstone ett föräldramöte per termin, liksom i utvecklingssamtal. Likaså tyckte den absoluta majoriteten att det var viktigt att det fanns forum för föräldrainflytande. När det sen gäller andra former för föräldrainflytande/engagemang, som framföra önskemål till lärare eller skolledning, delta i lektioner och känna till vilka forum som finns minskade detta från årskurs två till årskurs fem från ungefär hälften till mellan en tredjedel och en femtedel. Sen kan konstateras att det var färre som var intresserade av att vara föräldrarepresentant än som faktiskt varit det i årskurs två. I årskurs fem var det ungefär lika många som var intresserade av att vara föräldrarepresentant som varit föräldrarepresentant.

⁹ Frågan är formulerad "Har du varit föräldrarepresentant i något förvaltningsråd i förskolan eller grundskolan?"

Stabilitet över tid

För att se hur stabilt föräldrars engagemang är över tid kan man nedan följa hur stor andel som svarat på samma sätt i årskurs fem som i årskurs två respektive dem som svarat olika i respektive årskurs. De variabler som redovisas nedan är framföra önskemål, kunskap om forum för föräldrainsflytande, deltaga på lektioner samt om man varit föräldrarepresentant under grundskolan.

Tabell 5. Stabilitet över tid av föräldrars framförande av önskemål i årskurs två och fem. Procent (N=507)

	Ej önskemål åk5	Önskemål åk5	S:a åk2
Ej önskemål åk 2	34	14	48
Önskemål åk 2	31	21	52
S:a åk 5	65	35	100

Totalt var det ca hälften som framförde önskemål i årskurs två, av dessa så är det fler som agerade annorlunda i årskurs fem mot dem som ej gjorde det. Det är snarare en större stabilitet bland dem som inte framförde önskemål i årskurs två, en stor del av dem gjorde det heller inte i årskurs fem.

Det var således ungefär lika vanligt att förändra sina vanor när det gäller att framföra önskemål som att inte göra det. Den utveckling som sker bland dem som förändrar sina svar stämmer med ovanstående resultat om antalet som framförde önskemål i årskurs två respektive i årskurs fem. Det är färre som framförde önskemål i årskurs fem jämfört med årskurs två och det ser man här att det är dubbelt så många som haft önskemål i årskurs två men ej i årskurs fem, mot dem som tvärtom ej haft önskemål i årskurs två men som hade det i årskurs fem.

Tabell 6. Stabilitet över tid av föräldrars inställning till forum i skolan. Procent (N=503)

	Ej positiv åk5	Positiv åk5	S:a åk2
Ej positiv åk 2	0	5	5
Positiv åk 2	2	93	95
S:a åk 5	2	98	100

Majoriteten av föräldrarna är positiva till forum i skolan både i årskurs två och fem och det kan konstateras att stabiliteten bland dessa är hög. Bland dem som är negativa till forum är stabiliteten emellertid låg. Det fanns inte någon förälder som var negativa till skolforum både i årskurs två och fem.

Tabell 7. Stabilitet över tid av föräldrars kunskap om forum. Procent (N=503)

	Ej kunskap åk5	Kunskap åk5	S:a åk2
Ej kunskap åk 2	9	37	46
Kunskap åk 2	6	48	54
S:a åk 5	15	85	100

I Tabell 7 ser man att utvecklingen är den motsatta jämfört med att framföra önskemål. De flesta kände till vilka forum som fanns i årskurs fem och det är ganska stor andel som hade kännedom

om detta i årskurs fem som ej hade det i årskurs två. Stabiliteten är inte hög bland dem som inte kände till vilka forum som finns eftersom flertalet fick kunskap om detta i årskurs fem. Däremot är stabiliteten relativt hög bland dem som hade kunskap om vilka forum som fanns i årskurs två, de hade fortfarande kunskap om detta i årskurs fem.

Tabell 8. Stabilitet över tid av föräldrars intresse för att vara föräldrarepresentant. Procent (N= 505)

	Ej intresse åk5	Intresse åk5	S:a åk2
Ej intresse åk 2	67	16	84
Intresse åk 2	10	7	16
S:a åk 5	77	23	100

Intresset för att vara föräldrarepresentant ökade från årskurs två till fem, men de som var intresserad av att vara föräldrarepresentanter både i årskurs två och fem var få. Ändå kan sägas att stabiliteten är relativt hög eftersom det var så pass många som varken var intresserade av att vara föräldrarepresentant i årskurs två eller fem.

Tabell 9. Stabilitet över tid av föräldrars deltagande som föräldrarepresentant. Procent (N= 505)

	Ej deltagit åk5	Deltagit åk5	S:a åk2
Ej deltagit åk 2	71	10	81
Deltagit åk 2	12	7	19
S:a åk 5	83	17	100

När det gäller föräldrars deltagande som föräldrarepresentanter är också stabiliteten hög mycket på grund av att flertalet varken varit föräldrarepresentant i årskurs två eller fem. Det som gör dessa resultat svårtolkade är att 12 procent uppgett att de varit föräldrarepresentant någon gång i grundskolan i årskurs två, men i årskurs fem uppgett att de inte varit det. Detta beror antingen på felsvar eller på att det inte är samma förälder som besvarat enkäten.

Tabell 10. Stabilitet över tid av föräldrars deltagande i lektion. Procent (N= 509)

	Ej deltagit åk5	Deltagit åk5	S:a åk2
Ej deltagit åk 2	41	5	46
Deltagit åk 2	41	13	54
S:a åk 5	82	18	100

Det är mycket färre som deltog i lektioner i årskurs fem jämfört med årskurs två, men av de ca arton procent som deltog i lektioner i årskurs fem har ca tretton procent även deltagit i årskurs två. Därför kan man säga att stabiliteten är relativt hög. Denna typ av engagemang liknar den utveckling som framföra önskemål gör. En försvinnande liten del deltog i lektioner i årskurs fem som ej gjort det i årskurs två. Det är mer än dubbelt så många som deltog i lektioner i årskurs två och fem än de som var med på lektioner i årskurs fem och inte deltagit i årskurs två.

Vilka är de engagerade föräldrarna?

Vidare undersöktes vilka föräldrar som var engagerade, dels utifrån bakgrundsvariabler, dels utifrån vilken situation deras barn hade i skolan. Dessutom undersöktes samband mellan förhållanden i skolan och föräldrars engagemang.

Analyserna genomfördes med hjälp av multipel regressionsanalys. Multipel regressionsanalys ger både svar på frågan om hur väl ett antal förklaringsvariabler tillsammans kan förklara en utfallsvariabel (R^2) och vilka av de möjliga förklaringsvariablerna som har det största förklaringsvärdet. Den förklarade variansen kan i teorin uppgå till 100% men överstiger sällan 50% vid analyser inom det samhällsvetenskapliga området. Först justerades data för skaltekniska olikheter och för bristande reliabilitet med hjälp av PRELIS (Jöreskog & Sörbom 1993). Data som saknades estimerades också med hjälp av PRELIS genom parvis uteslutning. Eftersom PRELIS justerar för skaltekniska olikheter kan multipel regressionsanalys användas i stället för logistisk regressionsanalys. Analyserna genomfördes med hjälp av Windows-versionen av LISREL 8.30. De förklaringsvariabler (prediktorer) som använts var i allmänhet inte högt interkorrelerade, något som är en förutsättning för multivariata analyser (Bilaga D + E). Det högsta sambandet fanns i årskurs två mellan stökighet hos elev och social preferens ($r = .62$).

Sammanlagt användes 15 förklaringsvariabler omfattande föräldrarnas utbildning, civilstånd och etniska ursprung, pedagogik och klasstorlek, barnets kamratkontakter, sociala och akademiska förmågor samt självbild. I Tabell 11 sammanfattas regressionsanalyserna. Värdena i tabellen avser betavikter, det vill säga ungefär detsamma som "rena" korrelationer efter att förklaringsvariablernas samband med sig själva kontrollerats för. Längst ner i tabellen presenteras den förklarade variansen.

Den förklarade variansen som de 15 prediktorerna förklarade varierade mellan 9 och 27 procent i årskurs två och mellan 13 och 39 procent i årskurs fem. I genomsnitt förklarades 18 procent i årskurs två och 25 procent i årskurs fem.

Bakgrundsfaktorer. Bakgrundsfaktorerna hade relativt stor betydelse för föräldraengagemanget, både i årskurs två och i årskurs fem. Om man endast tittar på bakgrundsfaktorerna ser det ut som den engagerade föräldern var en svensk, sammanboende person från socialgrupp ett, som var aktiv i sitt barns fritid. I Tabell 11 ser vi att personer med utländsk bakgrund var mindre aktiva i fyra av de sex delaspekterna av föräldraengagemanget. I årskurs fem hade bilden förändrats något, då framförde personer med utländsk bakgrund oftare önskemål jämfört med övriga föräldrar. De var fortfarande mindre engagerade i de skolforumrelaterade frågorna. De var mindre ofta föräldrarepresentanter och klart mer negativa till skolforum än andra föräldrar.

I årskurs två var både sammanboende och personer från socialgrupp ett mer engagerade främst på de aspekter av föräldraengagemanget som har med skolforum att göra. Detta gäller även för årskurs fem, men då är personer från socialgrupp ett även mer engagerade i andra aspekter av föräldraengagemanget. De som är aktiva i sitt barns fritid är mer engagerade än övriga föräldrar främst i årskurs två.

När det gäller bakgrundsfaktorer ser engagemanget ut på ett likartat sätt över tid. Främst gäller det sammanboende och socialklass, medan etnicitet och aktivt deltagande i barnets fritid förändras i högre grad mellan årskurs två och årskurs fem.

Tabell 11. Multipel regressionsanalys för att förklara föräldrars engagemang i skolans årskurs 2 och 5 (N = 509)

Årskurs 2						
	Deltagit i lektion	Framfört önskemål	Föräldra-representant	Kunskap om forum	Intresse av repres.	Positiv skol-forum
Bakgrundsfaktorer						
Utländsk bakgrund	-0,17	-0,14	..	-0,13	-0,21	..
Sambo	0,20	0,10	0,08	-0,19
Socialgrupp 1	-0,13	0,09	0,20	0,10	..	0,24
Aktiv fritid	..	0,19	0,41	..	0,29	0,12
Skolförhållanden						
Nöjd med information	-0,13	..	-0,10	..	-0,22	0,10
Åldersblandad klass	-0,27	0,10	0,25	..	-0,19	-0,22
Bra ledarskap
Bra ordning i klassen	..	0,11	-0,08	-0,13	-0,18	-0,23
Högt antal elever i klass	-0,10
Barnets situation						
Stökig enligt läraren	0,16	-0,14	-0,09	0,12	0,20	0,14
Stort inflytande i klass	..	-0,09	-0,12
Populär hos kamrater	..	0,11
Dåliga kamratkontakter	-0,18	0,28	0,29
Bra akademisk förmåga
Bra självbild	-0,08	..
<i>Förklarad varians (R2)</i>	<i>.15</i>	<i>.11</i>	<i>.25</i>	<i>.09</i>	<i>.27</i>	<i>.23</i>
Årskurs 5						
	Deltagit i lektion	Framfört önskemål	Föräldra-representant	Kunskap om forum	Intresse av repres.	Positiv skol-forum
Bakgrundsfaktorer						
Utländsk bakgrund	..	0,27	-0,11	-0,44
Sambo	0,11	..	0,16	0,15
Socialgrupp 1	0,11	0,39	..	0,26	0,13	0,09
Aktiv fritid	-0,14	..	0,12	..	0,12	0,11
Skolförhållanden						
Nöjd med information	-0,16	0,22	..	-0,19	0,14	0,23
Åldersblandad klass	-0,20	0,19	..	0,40	-0,38	-0,22
Bra ledarskap i skolan	-0,14	..	-0,19
Bra ordning i klass	-0,28	0,12
Högt antal elever i klass	..	0,09	-0,10	0,09	-0,08	0,10
Barnets situation						
Stökig enligt läraren	-0,17	..	-0,09	0,19
Stort inflytande i klass	..	-0,10	-0,09
Populär hos kamrater
Dåliga kamratkontakter	0,32	0,41	-0,18	0,17	0,27	-0,28
Bra akademisk förmåga	-0,17	-0,14	..	0,22
Bra självbild	0,19	0,09	0,11	-0,19
<i>Förklarad varians (R2)</i>	<i>.25</i>	<i>.30</i>	<i>.13</i>	<i>.25</i>	<i>.21</i>	<i>.39</i>

Skolan. Åldersindelad- eller åldersblandad klass var den av skolfaktorerna som tydligast påverkade föräldraengagemanget. Det handlar dock inte om entydiga samband. Föräldrar med barn i åldersblandad klass deltog i lektioner i lägre grad än andra föräldrar i årskurs två, samtidigt framförde de önskemål och var föräldrarepresentanter oftare. I årskurs fem kvarstod sambanden för deltagande i lektion samt framföra önskemål, däremot var föräldrar med barn i åldersblandade klasser inte längre föräldrarepresentanter oftare i årskurs fem. För både årskurs två och fem gäller att föräldrar till barn i åldersblandad klass var mindre positiva både till att det ska finnas ett föräldraforum och till att själva vara föräldrarepresentanter.

En annan skolfaktor som fick föräldrar att engagera sig mer i skolans inre liv både i årskurs två och fem var att man var missnöjd med den information som gavs. I årskurs fem hade belåtenhet med information fortfarande betydelse för föräldraengagemanget, men då var det inte enbart de missnöjda som engagerade sig mer, utan även de som var nöjda med informationen. Dålig ordning i klassen ökade också föräldrars engagemang. I årskurs fem var föräldrar mer engagerade när det fanns många elever i klassen samt då ledarskapet i skolan klassats som dåligt.

Barnets situation. Det i barnets situation som var tydligast relaterat till föräldraengagemanget var i årskurs två att barnet var stökigt enligt läraren, medan det i årskurs fem var om barnet hade kamratsvårigheter enligt föräldrarna.

Akademisk förmåga och självbild tycks inte ha större betydelse för föräldraengagemanget i årskurs två. I årskurs fem förklarar det något mer varför föräldrar engagerar sig i skolans inre liv. Tendensen är att föräldrar till barn med lägre akademisk förmåga var mer engagerade, likaså föräldrar till barn med god självbild. Den grad av popularitet och inflytande som barnet hade i klassen, utifrån sociogram som barnen själva gjort, hade liten betydelse för föräldrars engagemang både i årskurs två och fem.

Sammanfattning av resultaten för de multivariata analyserna. I årskurs två förklarar modellen mellan 9 och 27 procent av variansen i föräldrars engagemang, medan den i årskurs fem förklarar mellan 13 och 39 procent. Det finns en viss systematik i förklaringsvariablerna över tid. De som är engagerade kommer i högre grad från socialgrupp 1 och är oftare svensk, sammanboende och aktiv i sitt barns fritid. Åldersblandad/åldersindelad klass är den skolvariabel som förklarar största delen av skillnaderna i föräldraengagemanget. Relativt stor inverkan på föräldraengagemanget hade även missnöje med informationen respektive dålig ordning i klassen. Dessa förhållanden bidrog alltså till att engagemanget ökade. I årskurs fem gäller detta även när ledarskapet klassades som dåligt av lärarna, samt då antalet elever i klassen är högt. När barnets skolsituation var problematisk på något sätt, ökade engagemanget. Främst beträffande då barnet var stökigt enligt läraren eller då barnet hade kamratsvårigheter. Det innebär dock inte att dessa föräldrar var föräldrarepresentanter i högre grad, tendensen var istället den motsatta.

DISKUSSION

Resultatens generaliserbarhet och tillförlitlighet

Undersökningen utgår från 509 föräldrar i Stockholm, som besvarat en enkät om sin syn på skolan vid två tillfällen, dels när deras barn gick i årskurs två, dels i årskurs fem. Det är en av få svenska studier som följt en större grupp föräldrar över tid. Urvalet är inte slumpmässigt och det går därför inte att säga att resultaten är generaliserbara. Det kan dock noteras att det är ett omfattande urval. En stor del av resultaten överensstämmer dessutom med resultat som finns från tidigare forskning, vilket talar för en allmängiltighet. För jämförelser över tid är det en styrka att materialet bygger på samma individer, problem med skillnader mellan urvalsgrupperna föreligger därför inte. Det gör att slutsatser om förändringar över tid blir mer tillförlitliga.

Eftersom en del av studien bygger på barnens akademiska och sociala förmågor och en annan på föräldrars uppgifter om sitt skolengagemang, rymmer studien en hel del där tillförlitligheten måste bedömas var för sig. Som tidigare redovisats kan de olika tester som använts i studien i stort anses tillförlitliga, likaså de datainsamlingsmetoder som gjorts (se metodavsnittet). En nackdel är att de två föräldraenkäterna i respektive årskurs inte är identiskt utformade. I några fall finns olika formuleringar som möjligen kan ha påverkat föräldrarnas svar. När formuleringarna har skilt sig alltför mycket åt har de emellertid uteslutits. Sammantaget kan tillförlitligheten anses god. Eftersom det handlar om en explorativ studie är en del av syftet att besvara vad föräldraengagemang är. Detta är ingenting givet och det är självfallet så att de frågor som utnyttjas i denna studie inte täcker hela fenomenet föräldraengagemang. Med dessa förbehåll kan undersökningens validitet anses godtagbar.

Vad är föräldraengagemang och hur många är engagerade?

Studiens huvudresultat är att föräldraengagemang är ett komplext begrepp som inrymmer olika delar som bör behandlas separat.

Resultaten visar att engagemanget hos föräldrar var högt när det gäller att delta i föräldramöten och utvecklingssamtal. Detta stämmer i huvudsak med tidigare forskning, (Ståhle, 2000; Skolverket; 1997; Ribom, 1993). Enligt Ståhle (2000) var föräldrars engagemang stort när det gäller det egna barnet,¹⁰ och aktiviteter som läsläsning och utvecklingssamtal. Likvärdiga resultat fann också skolverket (1997), liksom Johansson och Wahlberg (1993). Även Ribom (1993) fann att engagemanget var stort när det gällde utvecklingssamtal. De flesta föräldrarna var också positivt inställda till skolforum och till att delta i föräldramöten.

Deltagande i lektioner och framförande av önskemål ägnar sig inte lika många föräldrar åt. I årskurs två hade ungefär hälften av föräldrarna gjort det något som minskade till 18 respektive 34 procent i årskurs fem. Ungefär hälften av föräldrarna hade kunskap om vilka skolforum som fanns i årskurs två och det ökade kraftigt i årskurs fem.

Att vara föräldrarepresentant, respektive intresse för att vara det, var det som uppbådade minst engagemang, ca en femtedel av föräldrarna. Visserligen är det ett begränsat antal som kan vara föräldrarepresentanter, men om man jämför det med dem som är intresserade av att vara föräldrarepresentant var det färre eller lika många jämfört med dem som varit det.

¹⁰ Bygger på delvis samma material, se metod.

Det var alltså färre som deltog i lektioner och framförde önskemål än de som deltog i föräldramöten och utvecklingssamtal. Det är även färre som varit eller ville bli föräldrarepresentant i skolråd.

Skillnad mellan kollektivt och individuellt engagemang

Resultaten kan tolkas som att engagemanget är högt i det som rör det egna barnet, vilket stämmer med annan forskning. En rimlig slutsats är att föräldrar vill ha information och insyn i barnets skolgång, vilket de kan få via föräldramöten och utvecklingssamtal, men att de också vill ha möjlighet till inflytande, vilket kan fås till exempel genom skolforum. Intresset för att vara föräldrarepresentant är emellertid relativt lågt, vilket kan tolkas som att de flesta endast vill utnyttja möjligheten till inflytande vid behov. Det som talar för att denna tolkning är korrekt är resultaten som visade att stabiliteten inte var hög över tid bland dem som var engagerade, det är således situationen som avgör om föräldern vill engagera sig i den så kallade kollektiva eller "administrativa" delen av föräldraengagemanget. Även i de multivariata analyserna finns resultat som ger stöd för denna tolkning. Föräldrar är mer engagerade då det egna barnet är stöktigt, har kamratsvårigheter eller då det är dålig ordning i klassen. Undantaget utgörs av den grupp föräldrar som engagerar sig oavsett omständigheter. De som både har ork och tid och behärskar den "abstrakta koden till skolvärlden", som Ribom (1993) beskriver det. De olika delformerna för föräldraengagemang som är i fokus här överlappar troligen varandra och kan ej på ett självklart vis passa in i uppdelningen "barnet" och "det administrativa". Det man kan säga är att det som har att göra med skolforum i högre grad passar in i det kollektiva.

Förändringar över tid

Niléhn (1976) och Ribom (1993) fann att föräldrars engagemang minskade högre upp i årskurserna. Vad gäller deltagande i lektioner och framföra önskemål så minskade det i årskurs fem även i denna studie. Till skillnad från Niléhn (1976) och Ribom (1993) ökade i denna studie, låt vara marginellt, föräldrars intresse för att vara föräldrarepresentant respektive deras kunskap om forum. I Johansson och Wahlbergs (1993) studie finns vissa skillnader mellan årskurserna när det gäller deltagandet i utvecklingssamtal och föräldramöten men de är ganska små och studien gäller endast årskurs ett till tre. Det som minskade ganska drastiskt mellan årskurs ett och tre är deltagandet i den dagliga verksamheten. Detta kan tänkas motsvaras av deltagandet i lektioner, vilket här minskar mellan årskurs två och fem. Skolverket (1993) har resultat som visar att föräldrar högre upp i årskurserna är mer kritiska till skolan som samarbetspartner än föräldrar i de lägre årskurserna.

En viss typ av föräldraengagemang minskar från årskurs två till fem och det är deltagande i lektioner och framföra önskemål. En del av förklaringen kan tänkas vara att delta i lektioner och framföra önskemål är en typ av engagemang som möjligen underlättas av att det finns en personlig kontakt med skolan, något som finns mer i de lägre årskurserna då barnen fortfarande hämtas och lämnas i högre grad. Å andra sidan borde behovet vara större av att till exempel delta i lektioner för att få inblick i vad som händer i skolan. Men barn förändras och utvecklas och en rimlig tolkning är att föräldrarna får mer adekvat information från barn i årskurs fem, mot barn i årskurs två. Behovet av att vara fysiskt närvarande i skolan minskar således. Barn behöver också utrymme för att kunna förändras och utvecklas och ett naturligt steg är kanske att skolans värld blir mer och mer barnens egen. Det kanske är så, som Johansson och Wahlbergs (1993) studie visade, att äldre barn blir störda i högre grad än yngre när föräldrar närvarar på lektionerna och att föräldrarna respekterar detta. Det som däremot ökar är kunskap om vilka

forum för föräldrainsflytande som finns och även till viss del intresset att vara föräldrarepresentant. Ökningen är emellertid endast marginell, men den ökning som ändå finns kanske förklaras av att de som har behov av att engagera sig "väljer" en annan form av engagemang högre upp i årskurserna. En möjlighet är även att föräldrar fått ett större intresse av att ha inflytande över mer allmänna skolfrågor, som till exempel undervisningen, som Skolverkets (2000) undersökning visar, det vill säga att i det här fallet tiden satt sina spår.

Varför engagerar sig föräldrar?

Det tidigare forskning i huvudsak undersökt som förklaring till föräldrars engagemang är hur socioekonomisk status förhåller sig till detta. Ribom (1993) fann stora skillnader mellan lågutbildade och högutbildade föräldrars inflytande i skolan, där de sistnämnda hade större inflytande. Störst skillnader förelåg i grad av aktivitet vid klassmöten och involvering i skolarbetet, områden som inte berörs i denna undersökning. Motsvarande skillnader fanns även i denna studie, den engagerade föräldern var i större utsträckning sammanboende, svensk, aktiv i sitt barns fritid samt från socialgrupp ett. Ribom (1993) och Niléhn (1976) fann också att skillnaderna mellan socialklasserna ökade högre upp i årskurserna. Även i denna studie förklarade socialklass en något större del av variansen i årskurs fem jämfört med årskurs två.

Utöver familjens sociala bakgrund har flera variabler undersökts som kan knytas till föräldrars tillfredsställelse med skolans verksamhet. Resultaten antyder att föräldrar ofta engagerar sig i den "kollektiva" delen av föräldraengagemanget när de har en anledning att oroa sig för skolsituationen i allmänhet eller för barnets skolsituation. Föräldrar som är missnöjda med informationen och som har barn i klasser där den sociala ordningen är dålig är mer engagerade än andra föräldrar. Likaså föräldrar till stökiga barn och barn med kamratsvårigheter. Detta kan tolkas som att föräldraengagemanget till stor del är situationsbundet. När skolsituationen är tillfredsställande engagerar sig föräldrarna i lägre grad, det vill säga "hälsan tiger still". Det är först när tillfredsställelsen byts till otillfredsställelse som föräldrar "väljer" att engagera sig. En viss typ av förälder, med en privilegierad ekonomisk och social situation, är emellertid mer engagerad än andra. En rimlig tolkning är att dessa föräldrar inte på samma sätt som andra föräldrar är styrda av situationen, utan att de engagerar sig oberoende av omständigheter i skolan eller hos barnet.

Den förklarade variansen i de multivariata analyserna var relativt låg i årskurs två, men ökade i årskurs fem. Tidigare forskning visar att engagemanget minskar högre upp i årskurserna (Ribom, 1993; Niléhn, 1976; Johansson & Wahlberg, 1993). Tendensen är densamma i denna studie. Kanske är det så att flertalet föräldrar är engagerade i de lägre årskurserna, men att i takt med att barnet blir äldre släpper föräldrarna taget lite mer. För de som ändå engagerar sig spelar då bakgrundsfaktorer, skolförhållanden och barnets situation än större roll.

Behov av fortsatt forskning

Vissa föräldrar är engagerade oavsett barnets skolsituation. Andra föräldrar engagerar sig då det finns anledning till missnöje eller oro för barnets situation i skolan. Då dessa föräldrar känner behov av att engagera sig i skolans inre liv kan man fråga sig om de då upplever att de har tillräckligt stora möjligheter att göra det. Både föräldrar till stökiga barn och barn med kamratsvårigheter, som generellt sett är mer engagerade än övriga föräldrar, är underrepresenterade bland föräldrarepresentanter. Föräldrar till barn med kamratsvårigheter är dessutom inte lika positivt inställda till föräldraforum jämfört med resterande föräldragrupp. Samtidigt är den grupp som vi betecknat som "superföräldrar" överrepresenterade bland föräldrarepresentanterna. En intressant

fråga för framtida forskning är varför de föräldrar som är missnöjda eller oroade inte i högre grad använder sig av de samverkansforum som finns i skolan.

En orsak kan vara att då missnöjet uppstår är redan föräldrarepresentanter utsedda och då det är aktuellt att utse nya kanske situationen har förändrats så att motivationen inte längre finns. Vi har redan konstaterat att föräldraengagemanget överlag inte är stabilt över tid. Dessutom kan det vara så att motiven till att engagera sig i skolans inre liv när det egna barnets skolsituation är otillfredsställande är starka, men det är inte lika givet att man i en sådan situation vill vara en representant för alla föräldrar. Om det är så att föräldrar i första hand vill utnyttja möjligheten till inflytande vid behov vore det värdefullt att undersöka om de då behoven finns tycker att möjligheterna till inflytande är tillfredsställande.

Med tanke på ovanstående verkar det inte som att föräldraforum fyller den funktionen. En möjlighet, som inte kan utläsas av denna studie, är i vilken grad föräldrarepresentanterna framför övriga föräldrars åsikter. Det som kan utläsas av resultaten är att föräldrar i liten grad deltar i föräldraforum, vilket kan tolkas som att de som deltar är de som för närvarande är föräldrarepresentanter och att föräldraforum inte i hög grad utnyttjas av dem som vill ha till stånd en förändring på grund av missnöje med skolsituationen. Colnerud et al. (2001) kommer i sin studie om försök med föräldramajoritet i skolor fram till att föräldrarna inte fick något verkligt ökat inflytande. Han menar ändå att försöket bidragit till ökat meningsutbyte och samverkan vilket i slutändan kan ha positiva effekter för skolans verksamhet. Ytterligare en intressant fråga är därför om denna form av föräldrainflytande är ett instrument för att uppnå specifika saker, eller om det är något som man har för att uppfylla de krav man har från statliga myndigheter att öka föräldrarnas inflytande i skolan.

En förklaring till varför föräldrar engagerar sig är missnöje/oro över skolsituationen i allmänhet eller skolsituationen för barnet. Skolan har drabbats av nedskärningar (SOU 2001:79) och frågan är hur stor del av de önskemål om ökat inflytande i skolan (Skolverket, 2000) som kan förklaras av att föräldrar idag oftare är missnöjda och har skäl att vara missnöjda med skolan. En anledning till att föräldrar inte engagerar sig mer än de gör är tidsbrist (Skolverket, 2000). Det kanske i själva verket förhåller sig så att stressade föräldrar när de känner att skolan fungerar tillfredsställande med glädje ägnar tiden åt annat än engagemang i skolans inre liv, de kanske väljer att tillbringa tid med sina barn. Som flera studier visar så är engagemanget större i barnets situation än skolfrågor i stort (Ståhle, 2000). Med tanke på det relativt låga intresset för att engagera sig i skolornas samverkansforum kan man fråga sig om detta är en form av föräldrainflytande som bör stå i fokus. Det kanske istället är bättre att satsa på lärar- föräldrasamarbetet. Det finns studier som visar att läraren har en viktig roll för att samarbetet ska fungera (Johansson & Wahlberg, 1993). På det viset premieras det mer vardagliga föräldrainflytandet och kanske gynnas de föräldrar som har extra stort behov av inflytande och inblick i sina barns skolgång.

REFERENSER

- Arnvist, A. (1999). Språkfärdigheter hos 6- och 9-åringar. Karlstads universitet. Opublicerat manus.
- Cillesen, A. H. N. & Bukowski, W. M. (Eds.) (2000). Recent advances in the measurement of acceptance and rejection in the peer system. San Francisco: Jossey- Bass.
- Colnerud, G., Granström, K., & Zetterholm, I. (2001). Lokala styrelser med föräldramajoritet- inflytande på riktigt eller på låtsas? Linköpings universitet: Centrum för kommunstrategiska studier.
- Eriksson, L., Flising, L., & Kärrby, G. (1981). Föräldrars attityder till skola och samverkan. Göteborgs Universitet: Institutionen för praktisk pedagogik.
- Hargreaves, A. (1994). Läraren i det postmoderna samhället. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson G., & Wahlberg Orving, K. (1993). Samarbete mellan hem och skola. Erfarenheter från elevers, föräldrars och lärares arbete. Umeå universitet: Pedagogiska institutionen.
- Järpsten, B. & Taube, K. (1998). DLS-handledning för klasserna 4-6. Stockholm: Psykologiförlaget.
- Jöreskog, K.G., & Sörbom, D. (1993). New features in LISREL 8. Chicago: Scientific Software International.
- Ljung, B-O., & Pettersson, A. (1990). Matematiken i nationell utvärdering. Kunskaper och färdigheter i årskurserna 2 och 5. Stockholm: Gotab.
- Niléhn, K. (1976). Samspelet mellan skola och hem. Stockholm: Bonniers.
- Olofsson, Å. (1994). Ordavkodning. Mätning av fonologisk och ortografisk ordavkodningsförmåga. Umeå Universitet: Psykologiska Institutionen.
- Ouvinen-Birgerstam, P. (1985). Jag tycker jag är. Stockholm: Psykologiförlaget.
- Peery, J.D. (1979). Popular, amiable, isolated, rejected: A reconceptualization of sociometric status in preschool children. Child development, 50.
- Ribom, L. (1993). Föräldraperspektiv på skolan, en analys från två håll. Uppsala universitet: Pedagogiska Institutionen.
- Scheerens, J., & Bosker, R. (1997). The foundations of educational effectiveness. Oxford: Pergamon.
- Skolverket. (1993). Demokrati och inflytande i skolan. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (1997). Attityder till skolan. Stockholm: Liber distribution.
- Skolverket. (2000). Attityder till skolan. Stockholm : Liber distribution.
- Skolöverstyrelsen (1994). Läroplanen för grundskolan (Lgr 94). Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.
- Statens offentliga utredningar (1974). Skolans arbetsmiljö. Betänkande utgivet av utredningen om skolans inre arbete- SIA (SOU 1974:53). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Statens offentliga utredningar (1985). Skola för delaktighet. Betänkande från en arbetsgrupp inom 1983 års demokratiutredning (SOU 1985:30). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Statens offentliga utredningar (1990). Demokrati och makt i Sverige: Maktutredningens huvudrapport (SOU 1990:44). Stockholm: Allmänna förlag.
- Statens offentliga utredningar (1995). Föräldrar i självförvaltande skolor: delbetänkande av Skolkommittén (SOU 1995:103). Stockholm: Fritzes.
- Statens offentliga utredningar (2001). Välfärdsbokslut för 1990-talet. Slutbetänkande Kommittén Välfärdsbokslut (SOU 2001:79). Stockholm:Fritzes.
- Ståhle, Y. (2000). Föräldrainflytande i skolan. Behov eller politisk viljeyttring?(FoU-rapport 2000:2). Stockholms Socialtjänstförvaltning: FoU-enheten.
- Sundell, K. (1995). Barnen i förskolan. Hur påverkar resurser och pedagogik barn i kommunala och privata förskolor? (FoU-rapport 1995:7). Stockholms socialförvaltning: FoU-byrån.

- Sundell, K., & Colbiörnsen, M. (1999). De bortvalda barnen. Kamraters betydelse i grundskolans årskurs två. (FoU-rapport 1999:10). Stockholms socialtjänstförvaltning: FoU-enheten.
- Sundell, K., Ek Lundström, U., Linderoth, E. & Ståhle, Y. (1991). Det våras för föräldrakoope-
rativen (FoU-rapport 1991:4). Stockholms socialförvaltning: FoU-byrån.
- Taube, K., Torneus, M., & Lundberg, I. (1984). UMESOL. Självbild, handledning för kartlägg-
ning. Stockholm: Psykologiförlaget.
- Utbildningsutskottets (1993/94). Utbildningsutskottets betänkande 1993/94:UbU1. Ny läroplan
för grundskolan. Stockholm: Riksdagen.
- Utbildningsdepartementet (1995). Där man inte har något inflytande finns inget personligt an-
svar. En översyn av elev- och föräldrainflytandet i skolan (Ds 1995:5). Stockholm: Utbild-
ningsdepartementet.
- Utbildningsdepartementet (1988/89). Regeringens proposition 1988/89:4. Skolans utveckling
och styrning. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Utbildningsdepartementet (1990/91). Regeringens proposition 1990/1991:18. Om ansvaret för
skolan. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Wretling, O. (2000). Sociogram som metod att mäta kamratkontakter. En metodstudie av Coie,
Dodge och Coppotelli's sociogramgruppsindelning. Stockholms Universitet: Psykologiska
Institutionen.

Bilaga A. Pedagogiska mått baserat på enkätsvar från 131 lärare.

Social ordning ($\alpha = .90$)

9. I mitt klassrum förekommer (inte) ett störande arbetsmummel
14. Det är god social ordning på skolgården
- När eleverna vill mig något händer det (inte) att de ropar istället för att räkka upp handen
19. Ibland tar det (inte) lång tid innan det blir lugnt i klassrummet efter raster
24. Rop och skrik i klassrummet är (inte) en del av min vardag
27. Det är bra social ordning i klassrummet
35. Det är god social ordning i matsalen
42. Ibland blir det (inte) stökigt och oroligt i klassrummet
44. Det händer (inte) att det blir störande ”spring” i klassrummet under enskilt arbete

Ledarskap ($\alpha = .82$)

3. Rektor (eller dennes ställföreträdare) leder aktivt det pedagogiska arbetet i skolan
10. När skolledningen fattar beslut i viktiga frågor har dessa först diskuterats med oss lärare
12. Skolledningen prioriterar inte administrativa uppgifter
18. Skolledningen är ett bra stöd för lärare som får problem med ordningen i klassen
25. Rektor har högt ställda förväntningar på mig
25. Konferenser/studiedagar i skolan är väl använd tid och till nytta för det pedagogiska arbetet
34. Man kan räkna med att få besök i klassrummet någon i skolledningen

Ansvar ($\alpha = .86$)

11. Jag kan entusiasmera även den minst intresserade elev av ett ämne
21. Nästan alla av mina elever har kapacitet att tillägna sig fullt acceptabla baskunskaper
26. Barnens skolinläring/utveckling beror framför allt på oss lärare
46. Jag kan påverka elevernas vilja att lära sig
47. Jag kan påverka hur mycket eleverna lär sig
48. Jag kan påverka att eleverna gör sina läxor
49. Jag kan påverka att det är ett bra socialt klimat i klassrummet
50. Jag kan påverka att eleverna har arbetsro i klassrummet
51. Jag kan påverka att eleverna inte skolkar
52. Jag kan påverka hur eleverna är mot varandra på rasterna
53. Jag kan påverka hur koncentrerade eleverna är på sitt arbete
54. Jag kan påverka att eleverna trivs i skolan
55. Jag kan påverka elevernas motivation inför olika skolämnen

Samverkan ($\alpha = .69$)

5. Jag samarbetar med annan skolpersonal i undervisningen
8. Vi informerar föräldrarna om skolans förväntningar på eleverna
15. Vi informerar föräldrarna om betydelsen av att de stöder sina barn i skolarbetet
22. Föräldrar och lärare har samma värderingar vad gäller skolans mål och arbetssätt
29. I den här skolan känner man sig som skolpersonal ansvarig för alla elever
32. Vi lärare formulerar tillsammans målen för undervisningen
37. Föräldrarna underrättas om deras barn uppför sig illa

Bilaga B. Faktoranalys (promax rotering) av elevernas sociala och akademiska förmågor samt självbild i årskurs 2

	Faktor		
	1	2	3
Avbrytande (lärare)	0.86	-0.19	-0.05
Bråkig (lärare)	0.73	-0.21	-0.07
Samarbetsförmåga (lärare)	-0.61	0.20	0.17
Koncentrationsförmåga (observ.)	0.36	-0.25	-0.28
Självbild (test)	-0.30	0.48	0.45
Läsförmåga (test)	-0.20	0.07	0.71
Ordförståelse (test)	-0.08	0.01	0.78
Räkneförmåga (test)	-0.09	0.23	0.37

Bilaga C. Faktoranalys (promax rotering) av elevernas sociala och akademiska förmågor samt självbild i årskurs 5

	Faktor		
	1	2	3
Avbrytande (lärare)	0.85	0.12	0.03
Bråkig (lärare)	0.82	0.06	0.05
Koncentration (lärare)	-0.55	0.29	0.05
Samarbetsförmåga (lärare)	-0.73	0.09	0.04
Läshastighet (test)	0.04	0.74	-0.00
Ordförståelse (test)	-0.02	0.71	0.01
Läsförmåga (test)	-0.00	0.65	0.01
Rättstavning (test)	0.07	0.60	-0.08
Räkneförmåga (test)	-0.17	0.49	0.04
Jag tycker jag är/psyk (test)	-0.01	-0.10	0.92
Jag tycker jag är/relation (test)	-0.01	-0.05	0.60
Jag tycker jag är/färdigh (test)	0.05	0.22	0.58

Bilaga D. Samband mellan prediktorerna för årskurs 2 ($N = 509$)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1 Invandrare	1.0														
2 Föräldrar sambo	-.10	1.0													
3 Moders utbildning	-.03	.21	1.0												
4 Aktiv i barns fritid	-.10	.23	.17	1.0											
5 Åldersblandad klass	-.14	-.25	-.16	-.16	1.0										
6 Skolans ledarskap	.08	.01	.05	.01	-.49	1.0									
7 Social ordning	-.02	.04	-.05	-.04	.19	-.41	1.0								
8 Antal elever i klass	-.11	.10	.10	.04	-.01	.06	.15	1.0							
9 Socialt inflytande	.13	.05	.02	.15	.07	-.07	.03	-.10	1.0						
10 Social preferens	-.11	.01	.03	.01	.02	.00	.00	.08	.08	1.0					
11 Elev ej kamrater (F)	.26	-.15	-.22	-.29	.18	-.11	-.13	-.13	.11	-.28	1.0				
12 Elev god inläring	.07	-.05	-.19	-.13	-.02	-.01	-.13	-.10	-.05	-.20	.20	1.0			
13 Elev stökig (L)	-.13	-.04	.15	-.12	.13	.03	.01	.12	-.25	.62	-.28	-.15	1.0		
14 Elev god självbild	-.09	.08	.06	.01	.11	-.07	.17	.16	-.06	.19	-.23	-.14	.11	1.0	
15 Bra information	-.14	.00	.03	.04	-.09	-.14	.20	.05	.00	-.01	-.20	-.06	.12	.07	1.0

Bilaga E. Samband mellan prediktorerna för årskurs 5 ($N = 509$)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1 Invandrare	1.0														
2 Föräldrar sambo	-.10	1.0													
3 Moders utbildning	-.16	.17	1.0												
4 Aktiv i barns fritid	-.19	.23	.15	1.0											
5 Åldersblandad klass	-.38	-.39	-.03	.03	1.0										
6 Skolans ledarskap	-.02	.06	.02	.05	-.33	1.0									
7 Social ordning	-.05	.17	.00	-.02	-.14	-.28	1.0								
8 Antal elever i klass	.00	.25	.04	.00	-.45	.31	.13	1.0							
9 Socialt inflytande	.10	-.05	-.02	-.05	-.02	.10	.00	.05	1.0						
10 Social preferens	.00	-.07	.05	.08	.01	-.04	.04	.03	.07	1.0					
11 Elev ej kamrater (F)	-.10	.02	-.02	-.03	.05	.11	-.13	-.12	-.07	-.25	1.0				
12 Elev god inläring	.16	-.13	-.08	-.10	-.01	.01	.08	.00	.06	-.11	-.10	1.0			
13 Elev stökig (L)	-.19	.18	.06	.09	-.08	-.10	.18	.01	-.14	.32	-.18	-.25	1.0		
14 Elev god självbild	.06	.04	.05	.16	-.02	-.07	.05	-.01	.02	.22	-.35	-.13	.20	1.0	
15 Bra information	-.01	-.11	.05	.04	.11	-.03	-.13	-.09	.01	-.08	.11	.10	-.08	-.05	1.0

Baksida

Föräldraengagemang i skolan är ett ämne som fått större uppmärksamhet sedan 1990-talet. Tidigare studier har visat att en relativt stor del av föräldrarna ville ha ett ökat inflytande över sina barns skola. Det är dock inte många som undersökt vad föräldrarna vill ha inflytande över eller varför det bara är en del föräldrar som inflytande. I denna undersökning granskas vad föräldrar engagerar sig i, vilka föräldrar som engagerar sig är och hur föräldraengagemanget förändras över tid. För att göra detta utnyttjades longitudinella data om elever i årskurs två och fem och deras föräldrar ($N = 509$). Eleverna kommer från 61 klasser i 31 grundskolor i årskurs 2 och 73 klasserna i 39 grundskolor i årskurs 5.